

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის
სასამართლო პრაქტიკის გზამკვლევი

იმიგრაციის საკითხები

31 აგვისტო 2019წ.

გამომცემელებმა ან ორგანიზაციებმა, რომელთაც სურთ წინამდებარე გზამკვლევის ან მისი ნაწილის თარგმნა და/ან რეპროდუცირება ბეჭდური ან ელექტრონული სახით, უნდა მიმართონ მისამართზე publishing@echr.coe.int ინფორმაციისა და ნებართვის მისაღებად.

თუ გსურთ მიიღოთ ინფორმაცია, თუ რომელ ენებზე მიმდინარეობს თარგმანი ამჟამად, იხილეთ [მიმდინარე თარგმანები](#).

წინამდებარე გზამკვლევი მომზადებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს იურისკონსულტის ხელმძღვანელობით და არ არის სავალდებულო ევროპული სასამართლოსთვის. ის შეიძლება დაექვემდებაროს რედაქტირებას.

გზამკვლევი თავდაპირველად შედგენილია ინგლისურ ენაზე. მისი განახლება ხდება რეგულარულად. ბოლოს განახლდა 2019 წლის 31 აგვისტოს.

სასამართლო პრაქტიკის გზამკვლევები შეგიძლიათ ჩამოტვირთოთ ვებგვერდიდან www.echr.coe.int (სასამართლო პრაქტიკა - სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი - სასამართლო პრაქტიკის გზამკვლევები). გამოცემების განახლებების შესახებ ინფორმაციისთვის გთხოვთ მიადევნოთ თვალი სასამართლოს მისამართს ტვიტერზე <https://twitter.com/echrpublication>.

© ევროპის საბჭო/ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2019წ.

ტექსტი ითარგმნა ევროსაბჭოსა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს თანხმობით. აღნიშნული თარგმანი შედგენილია საავტორო უფლებების სრული დაცვით. თარგმანის სიზუსტეზე პასუხისმეგებელია გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისარიატი.

სარჩევი

სარჩევი.....	3
შენიშვნა მკითხველისთვის	5
შესავალი	6
I. ტერიტორიასა და პროცედურებზე წვდომა	7
A. ტერიტორიაზე დაშვება ოჯახთან გაერთიანების მიზნით.....	8
B. ვიზის გაცემა და მე-4 მუხლი	9
C. ქვეყანაში შესვლის და მგზავრობის აკრძალვა.....	9
D. ადგილიდანვე უკან გაბრუნება (pushbacks) ზღვაში.....	10
E. შემთხვევები საზღვარზე.....	10
II. მოპასუხე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე შესვლა.....	11
A. ტრანზიტულ ზონებში დაყოვნება	12
B. გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვა და თავისუფლების აღკვეთა.....	13
1. განსხვავება თავისუფლების აღკვეთასა და გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვას შორის.....	13
2. საიმიგრაციო დაკავება 5(1)(f) მუხლის საფუძველზე	14
3. პროცედურული გარანტიები.....	16
C. პროცედურებზე ხელმისაწვდომობა და მიღების პირობები.....	17
1. თავშესაფრისა და გაძევების თავიდან აცილებასთან დაკავშირებულ სხვა პროცედურებზე ხელმისაწვდომობა.....	17
2. მიღების პირობები	17
III. გაძევების, ექსტრადიციისა და სხვა მსგავსი საქმეების მატერიალურ-სამართლებრივი და პროცედურული ასპექტები.....	18
A. კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლები.....	19
1. თავშესაფართან დაკავშირებულ გაძევების საქმეებში სასამართლოს მიერ მე-2 და მე-3 მუხლების ჭრილში შეფასებული მატერიალურ-სამართლებრივი საკითხები	19
2. გაძევება მესამე ქვეყანაში	22
3. პროცედურული საკითხები.....	22
4. საქმეები, რომლებიც ეხება სახელმწიფო უსაფრთხოებას	24
5. ექსტრადიცია	24
6. მძიმედ ავადმყოფი პირების გაძევება.....	25
B. სასიკვდილო სასჯელი: მე-6 ოქმის 1-ლი მუხლი და მე-13 ოქმის 1-ლი მუხლი	26
C. მართლმსაჯულების აშკარა უგულვებელყოფა: მუხლები 5 და 6.....	27
D. მუხლი 8.....	27
1. გაძევება	27

2. ბინადრობის ნებართვები	29
3. მოქალაქეობა	29
E. მე-7 ოქმის 1-ლი მუხლი.....	30
F. მე-4 ოქმის მე-4 მუხლი.....	30
IV. გაძევებამდე და უშუალოდ გაძევება	31
A. გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვა და პატიმრობა გაძევების მიზნით...	32
B. გასაძევებელი პირებისთვის გასაწევი დახმარება.....	35
C. უშუალოდ იძულებითი გაძევება	35
D. წესი 39/დროებითი ღონისძიებები.....	35
V. სხვა ტიპის შემთხვევები.....	37
A. ეკონომიკური და სოციალური უფლებები	37
B. ადამიანით ვაჭრობა.....	38
C. ზიანის თავიდან აცილების და ეფექტური გამოძიების ჩატარების ვალდებულება მიგრანტებთან დაკავშირებულ სხვა შემთხვევებში.....	39
VI. სასამართლოში შესული განაცხადების საპროცესო ასპექტები	39
A. ფსიქიური დარღვევების მქონე განცხადებლები.....	39
B. ექსტრემიზმი პერიოდის ათვლის მომენტი მე-2 და მე-3 მუხლთან დაკავშირებულ გაძევების საქმეებზე	40
C. გაძევების გარდაუვალი საფრთხის არარსებობა.....	40
D. განმცხადებლის სახელით განაცხადის შეტანის უფლებამოსილება	40
გამოყენებული სასამართლო საქმეების ჩამონათვალი	42

შენიშვნა მკითხველისთვის

წინამდებარე გზამკვლევი არის ერთ-ერთი „სასამართლო პრაქტიკის გზამკვლევიდან“ რომლებსაც გამოსცემს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო (შემდგომში „სასამართლო“, „ევროპული სასამართლო“ ან „სტრასბურგის სასამართლო“) და რომელთა დანიშნულებაა სამართლის პრაქტიკოსი მუშაკების ინფორმირება სტრასბურგის სასამართლოს მიერ გამოტანილ მთავარ გადაწყვეტილებებზე და განჩინებებზე. უშუალოდ წინამდებარე გზამკვლევი გაანალიზებული და შეჯამებულია სასამართლოს პრაქტიკა ადამიანის უფლებათა კონვენციის (შემდგომში „კონვენცია“ ან „ევროპული კონვენცია“) მთელ რიგ ნორმებთან დაკავშირებით, რომლებიც ეხება იმიგრაციის საკითხებს. გზამკვლევი უნდა წავიკითხოთ სხვა გზამკვლევებთან ერთობლიობაში, რომლებიც მომზადებულია ცალკეულ მუხლებზე. ასეთ სხვა გზამკვლევებზე მითითებებს სისტემატურად შეხვდებით წინამდებარე დოკუმენტში.

აქ მითითებული სასამართლო პრაქტიკა ამოკრებილია წამყვანი, მთავარი და/ან ბოლოდროინდელი სასამართლოს გადაწყვეტილებებიდან და განჩინებებიდან.¹

სასამართლოს გადაწყვეტილებები და განჩინებები არამარტო წარმოადგენს უშუალოდ სასამართლოში შესული საქმეების გადაწყვეტას, არამედ ზოგადად განმარტავს, იცავს და ავითარებს კონვენციით დადგენილ წესებს, რაც ხელს უწყობს სახელმწიფოების, როგორც კონვენციის ხელშემკვრელი მხარეების მიერ აღებული ვალდებულებების შესრულებას (იხილეთ *ირლანდია დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, 18 იანვარი 1978წ., § 154, სერია A № 25, აგრეთვე უფრო ახალი გადაწყვეტილება საქმეში *იერონოვიჩის ლატვიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], № 44898/10, § 109, 5 ივლისი 2016წ.).

ამდენად, კონვენციით შექმნილი სისტემის დანიშნულებაა, განსაზღვროს საჯარო პოლიტიკა ყველას საერთო ინტერესებისთვის და ამით აამაღლოს ადამიანის უფლებათა დაცვის სტანდარტები და განავრცოს ადამიანის უფლებათა სფეროში სასამართლო პრაქტიკა კონვენციის წევრ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის მასშტაბით (*კონსტანტინ მარკინი რუსეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], 30078/06, § 89, ECHR 2012წ.). სასამართლო ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ადამიანის უფლებათა სფეროში კონვენციას აქვს „ევროპული საჯარო წესრიგის კონსტიტუციური დოკუმენტის“ ფუნქცია (*ტურისტული და სავაჭრო კომპანია „ბოსფორის ავიახაზები“ ირლანდიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], № 45036/98, § 156, ECHR 2005-VI).

¹ აღნიშნულ დოკუმენტში ციტირებული პრეცედენტული სამართალი შესაძლოა იყოს სასამართლოსა და ადამიანის უფლებათა ევროპის ყოფილი კომისიის (შემდგომში „კომისია“) ერთ-ერთ ან ორივე ორიგინალურ ენაზე (ინგლისური და ფრანგული). გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა განსხვავებული მითითებაა, ყველა წყარო წარმოადგენს სასამართლოს პალატის მიერ საქმის არსებითი განხილვის შედეგად მიღებულ განაჩენს. აბრევიატურა “(dec.)” მიუთითებს, რომ ხდება სასამართლო გადაწყვეტილების ციტირება, ხოლო “[GC]” - საქმე განხილულ იქნა დიდი პალატის მიერ. პალატის გადაწყვეტილებები, რომლებიც განხილვის პროცესშია და საბოლოო გადაწყვეტილება არ დამდგარა, მონიშნულია შემდეგი სიმბოლოთი (*).

შესავალი

1. წინამდებარე დოკუმენტი არის გზამკვლევი იმიგრაციის საკითხებთან დაკავშირებულ სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალში. ის მოიცავს კონვენციის ყველა იმ მუხლს, რომელიც ამ საკითხებს უკავშირდება. ის ექვსი თავისგან შედგება, რომლებიც ქრონოლოგიურად ემთხვევა მოვლენათა განვითარებას. ეს გზამკვლევი, ძირითადად, მხოლოდ იშველიებს სასამართლოს შესაბამის გადაწყვეტილებებსა და განჩინებებს და არ წარმოადგენს მათი ტექსტების რეპროდუცირებას ან განვრცობას. სადაც ეს შესაძლებელია, გზამკვლევი უთითებს შესაბამისი პრინციპების ამსახველ შედარებით ახალ გადაწყვეტილებებსა და განჩინებებზე. ამიტომ წინამდებარე დოკუმენტი შეიძლება მიჩნეულ იქნას შესავლად ამ საკითხზე სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალში და არა ამ პრეცედენტული სამართლის ამომწურავ მიმოხილვად.

2. კონვენციის და მისი ოქმების მხოლოდ რამდენიმე ნორმა ეხება უშუალოდ „უცხოელებს“ და ეს ნორმები არ აწესებენ თავშესაფრის უფლებას. ზოგადად, სახელმწიფოებს აქვთ უფლება, საერთაშორისო სამართლით დადგენილი წესით და მათი სახელმწიფოებო ურთიერთობების ფარგლებში, აკონტროლონ თავიანთ ტერიტორიაზე არამოქალაქეების შესვლა, ბინადრობა და გაძევება. საქმეში *სოერინგი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* სასამართლომ პირველად განაცხადა, რომ განმცხადებლის ექსტრადიციის შემთხვევაში დადგებოდა სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის საკითხი მე-3 მუხლის საფუძველზე. მას შემდეგ სასამართლო უკვე სისტემატურად აცხადებს, რომ უცხოელის გაძევებამ შეიძლება გამოიწვიოს ხელშემკვრელი სახელმწიფოს მიერ მე-2 და მე-3 მუხლების დარღვევა და აქედან გამომდინარე სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა კონვენციის საფუძველზე, თუ წარმოდგენილი იქნება არსებითი საფუძვლები ვარაუდისთვის, რომ მიმართულების ქვეყანაში შესაბამისი პირის დეპორტაციის შემთხვევაში მას დაემუქრება მე-2 ან მე-3 მუხლის საწინააღმდეგო მოპყრობის რეალური საფრთხე. გარდა ამისა, სასამართლო მსჯელობს ისეთ საკითხებზე, როგორცაა მიგრანტების მიერ ხელშემკვრელი სახელმწიფოს მოთხოვნების შესრულება, მათი გაძევება ამ სახელმწიფოდან ან ამ სახელმწიფოში შესვლაზე უარი, აგრეთვე მათი უფლება, რომ პატივი სცენ მათ პირად და/ან ოჯახურ ცხოვრებას, რაც გარანტირებულია კონვენციის მე-8 მუხლით.

3. იმიგრაციის საკითხებზე სასამართლოში შესული საქმეების დიდი ნაწილი იწყება ხოლმე იმით, რომ მხარე ითხოვს სასამართლოს მიერ დროებითი ღონისძიებების გამოყენებას „სასამართლოს წესების“ 39-ე წესის მიხედვით. დროებითი ღონისძიების სახით მხარეები, ძირითადად ითხოვენ მოპასუხე სახელმწიფოს დავალებულებას, რომ არ გააძევოს პირი იმ პერიოდში, სანამ ამ პირის საქმე განიხილება სასამართლოში (მეტი ინფორმაციისთვის იხილეთ პარაგრაფი 57 ქვემოთ).

I. ტერიტორიასა და პროცედურებზე წვდომა

კონვენციის მე-3 მუხლი

„არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს წამებას ან არაჰუმანურ ან დამამცირებელ მოპყრობას ან დასჯას“

კონვენციის მე-4 მუხლი

„1. არავინ შეიძლება იმყოფებოდეს მონობაში ან ყმობაში.

2. არავის შეიძლება დაეკისროს იძულებითი ან სავალდებულო სამუშაოს შესრულება.

3. ამ მუხლის მიზნებისთვის „იძულებით ან სავალდებულო შრომად“ არ ითვლება:

(a) ნებისმიერი სამუშაო, რომლის შესრულებაც ჩვეულებრივ სავალდებულოა პატიმრობისას და დაკისრებულია კონვენციის მე-5 მუხლის ნორმების საფუძველზე ან ამგვარი პატიმრობიდან პირობით გათავისუფლების პერიოდში;

(b) სამხედრო ხასიათის ნებისმიერი სამსახური ან - იმ ქვეყნებში, სადაც აღიარებულია სამხედრო სამსახურზე უარის თქმა რწმენის საფუძველით - სავალდებულო სამხედრო სამსახურის ნაცვლად დაკისრებული სამსახური;

(c) ნებისმიერი სამსახური, რომელიც დაკისრებულია საგანგებო ვითარებაში ან უბედურების დროს, რომელიც ემუქრება საზოგადოების სიცოცხლეს ან კეთილდღეობას;

(d) ნებისმიერი სამუშაო ან სამსახური, რომელიც არის ჩვეულებრივი მოქალაქეობრივი ვალდებულებების ნაწილი.“

კონვენციის მე-8 მუხლი

„1. ყველას აქვს უფლება, პატივი სცენ მის პირად და ოჯახურ ცხოვრებას, საცხოვრებელს და მიმოწერას.

2. დაუშვებელია ამ უფლების განხორციელებაში საჯარო ხელისუფლების ჩარევა, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც ასეთი ჩარევა ხორციელდება კანონის შესაბამისად და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, საზოგადოების უსაფრთხოების, ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესებისათვის, უწყსრიგობისა თუ დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, ჯანმრთელობის ან მორალის, ანდა სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად.“

კონვენციის მე-4 ოქმის მე-2 მუხლი

„1. ყველას, ვინც კანონიერად იმყოფება სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, აქვს ამ ტერიტორიის ფარგლებში თავისუფალი მიმოსვლისა და საცხოვრებელი ადგილის თავისუფლად არჩევის უფლება.

2. ყველა თავისუფალია, დატოვოს ნებისმიერი, მათ შორის, საკუთარი ქვეყანა.

3. დაუშვებელია ამ უფლებათა განხორციელებაზე რაიმე შეზღუდვის დაწესება, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც შეზღუდვა ხორციელდება კანონის შესაბამისად და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების ან საზოგადოების უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, საჯარო წესრიგის

შესანარჩუნებლად, დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, ჯანმრთელობის ან მორალის თუ სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად.

4. 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული უფლებები ასევე შეიძლება გარკვეულ რაიონებში დაექვემდებაროს ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც დაწესებულია კანონის შესაბამისად და გამართლებულია საჯარო ინტერესებით დემოკრატიულ საზოგადოებაში.“

კონვენციის მე-4 ოქმის მე-4 მუხლი

„უცხოელთა კოლექტიური გამევება აკრძალულია.“

4. როგორც ზემოთ აღინიშნა, ხელშემკვრელი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე არამოქალაქეების დაშვების საკითხს კონვენცია პირდაპირ არ არეგულირებს. ის არც იმას არეგულირებს, ვის უნდა მიეცეს ვიზა.

A. ტერიტორიაზე დაშვება ოჯახთან გაერთიანების მიზნით

5. სახელმწიფო შეიძლება ვალდებული იყოს, თუ საამისო გარემოებები არსებობს, მისცეს პირს თავის ტერიტორიაზე შესვლის ნებართვა, თუ ეს აუცილებელი წინაპირობაა ამ პირის მიერ კონვენციით გათვალისწინებული ზოგიერთი უფლებით სარგებლობისთვის, კონკრეტულად კი ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლებით. საქმეში *ი.ა.ა. და სხვები დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* (განჩინება, §§ 38-41) სასამართლომ შეაჯამა მე-8 მუხლიდან გამომდინარე შესაბამისი პრინციპები, რომლებიც ეხება უცხო ქვეყნის მოქალაქე ბავშვების გაერთიანებას თავიანთ მშობლებთან ან მშობელთან, რომელიც ცხოვრობს ხელშემკვრელ სახელმწიფოში. სასამართლოს მიერ დადგენილი აღნიშნული კრიტერიუმები, მათ შორის განსაკუთრებით ბავშვის საუკეთესო ინტერესების პრინციპი, ჯეროვნად უნდა იყოს ასახული შიდასახელმწიფოებრივი ორგანოების გადაწყვეტილებების დასაბუთებაში (*ელ ლატეტი შვეიცარიის წინააღმდეგ*).

6. მე-8 მუხლი სახელმწიფოს არ ავალდებულებს, ადასრულოს ქორწინებაში მყოფი მეუღლეების არჩევანი იმის თაობაზე, თუ რომელ ქვეყანაში სურთ მათ ცხოვრება და არც იმას ავალდებულებს, რომ არამოქალაქე მეუღლე მიიღოს თავის ტერიტორიაზე საცხოვრებლად. მაგრამ თუკი სახელმწიფო თვითონ მიიღებს კანონმდებლობას, რომლითაც იმიგრანტების განსაზღვრულ კატეგორიას მიანიჭებს თავიანთ საცხოვრებელ ადგილას მეუღლის მიღების უფლებას, მაშინ სახელმწიფომ ეს კანონმდებლობა უნდა ადასრულოს მე-14 მუხლით გათვალისწინებული არადისკრიმინაციის პრინციპის დაცვით. სასამართლომ დაადგინა მე-14 მუხლისა და მე-8 მუხლის დარღვევა ერთობლიობაში საქმეში *ჰოდე და აბდი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* იმის გამო, რომ ერთ განმცხადებელს, რომელიც თავისი ქვეყნიდან გაქცევის შემდეგ გახდა მეორე განმცხადებლის მეუღლე (და ამ მეუღლეს თავის მხრივ ჰქონდა ლტოლვილის სტატუსი) არ მიეცა ქმართან გაერთიანების უფლება მოპასუხე სახელმწიფოში, რომლის კანონმდებლობის თანახმად, გაქცევამდე დაქორწინებულ ლტოლვილებს და დროებითი ბინადრობის ნებართვის მქონე იმიგრანტებს ჰქონდათ თავიანთი მეუღლეების თავისთან მიწვევის უფლება. ოჯახის გაერთიანების წარმოება უნდა იყოს მოქნილი (მაგალითად, იმ წესებთან მიმართებით, რომლებიც ეხება ოჯახური კავშირების არსებობის მტკიცებულებების გამოყენებას და დასაშვებობას), სწრაფი და ეფექტური (*ტანდა-მუზინგა საფრანგეთის წინააღმდეგ; მუგენზი საფრანგეთის წინააღმდეგ*).

7. კიდევ ერთი შემთხვევა, რომელიც ლტოლვილთა ოჯახის გაერთიანებას ეხებოდა, სასამართლომ განიხილა საქმეში *მუბილანზილა მაიევა და კანიკი მიტუნგა ბელგიის წინააღმდეგ*. პირველ განმცხადებელს (ქალს) კანადაში მინიჭებული ჰქონდა ლტოლვილის სტატუსი და განუსაზღვრელი ვადით ცხოვრების უფლება. მან სთხოვა თავის ძმას - ჰოლანდიის მოქალაქეს - წამოეყვანა მისი ხუთი წლის ქალიშვილი (მეორე განმცხადებელი) თავისი წარმოშობის ქვეყნიდან, სადაც გოგონა ბებიასთან ცხოვრობდა, და ეპატრონა ბავშვისთვის, სანამ ეს ბავშვი შეძლებდა დედამისთან ჩასვლას. ბელგიაში ჩამოსვლის შემდეგ, ორი განმცხადებლის ერთად ყოფნისთვის ხელის შეწყობის მაგივრად, ხელისუფლებამ დააკავა მეორე განმცხადებელი და მოახდინა მისი დეპორტაცია წარმოშობის ქვეყანაში. ეს გარემოება სასამართლომ მიიჩნია მე-8 მუხლის დარღვევად (§§ 72-91).

8. რაც შეეხება უარის თქმას ოჯახთან გაერთიანებაზე იმ საფუძველით, რომ პირს აქვს კავშირები სხვა ქვეყანასთან და განსხვავებულ მოპყრობას ერთი მხრივ მოპასუხე სახელმწიფოს დაბადებით მოქალაქეების მიმართ და მეორე მხრივ ამ სახელმწიფოს მოქალაქეობის მოგვიანებით შემძენი პირების მიმართ, იხილეთ გადაწყვეტილება საქმეზე *ბიაო დანიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა]. საქმეში *შემბრი მალტას წინააღმდეგ*, სასამართლომ დაადგინა, რომ მე-8 მუხლი არ ვრცელდებოდა „ფიქტიურ ქორწინებაზე“. თუმცა სასამართლომ ეს დასკვნა გამოიტანა არა ქვეყანაში შესვლის ნებართვის მოპოვების კრილში, არამედ მოპასუხე სახელმწიფოში დარჩენის კონტექსტში (უფრო ვრცლად იხილეთ პარაგრაფები 42-44 ქვემოთ), სასამართლოს თქმით, ის ფაქტი, რომ განმცხადებლის იმავსქესიან პარტნიორს არ მისცეს საოჯახო ბინადრობის ნებართვა, წარმოადგენდა მე-14 მუხლის დარღვევას მე-8 მუხლთან ერთობლიობაში (*ტადეუჩი და მაკკოლი იტალიის წინააღმდეგ*).

B. ვიზის გაცემა და მე-4 მუხლი

9. საქმეში *რანცევი კვიპროსის და რუსეთის წინააღმდეგ*, განმცხადებლის ქალიშვილი, რომელიც იყო რუსეთის მოქალაქე, გარდაიცვალა გაუგებარ გარემოებებში მას შემდეგ, რაც ჩამოვარდა კერძო საკუთრებაში არსებული შენობიდან კვიპროსში, იქ ჩასვლიდან რამდენიმე დღეში. კვიპროსში ის შევიდა „cabaret-artiste“ (კაბარეს მსახიობის) ვიზით. სასამართლომ სხვა საკითხებთან ერთად დაადგინა, რომ კვიპროსმა არ შეასრულა მისი პოზიტიური ვალდებულება მე-4 მუხლის მიხედვით, რადგან მიუხედავად არსებული მტკიცებულებებისა კვიპროსში გავრცელებული ტრეფიკინგის შესახებ და სხვადასხვა ანგარიშებში ამის თაობაზე გამოთქმული შემფოთებისა, რომელთა თანახმად კვიპროსის საიმიგრაციო პოლიტიკა და საკანონმდებლო ხარვეზები ხელს უწყობდა კვიპროსში ქალთა ტრეფიკინგს, იქ მოქმედი „არტისტული ვიზების“ რეჟიმი არ სთავაზობდა განცმხადებლის ქალიშვილს პრაქტიკულ და ეფექტურ დაცვას ტრეფიკინგის და ექსპლუატაციისგან (§§ 290-293). საპროცესო ვალდებულებების შესახებ ინფორმაციისთვის, რომლებიც გულისხმობს ეფექტური გამოძიების ჩატარებას საჯარო მოხელეების მიერ ვიზების გაცემასთან დაკავშირებით ადამიანით ვაჭრობის საქმეებში, იხილეთ *ტ.ი. და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ**.

C. ქვეყანაში შესვლის და მგზავრობის აკრძალვა

10. ქვეყანაში შესვლის აკრძალვა გულისხმობს იმას, რომ პირს ეკრძალება იმ სახელმწიფოში შესვლა, საიდანაც ის გამოაძევეს. აკრძალვა, როგორც წესი, მოქმედებს გარკვეული ვადით და უზრუნველყოფს, რომ პირებს, რომლებიც მიიჩნევიან საშიშ ან არასასურველ პირებად,

არ მიეცეთ ვიზა და არც სხვა რაიმე საშუალებით შეძლონ ქვეყნის ტერიტორიაზე მოხვედრა. შენგენის ზონაში შემავალ ქვეყნებში შესვლის აკრძალვები რეგისტრირდება მონაცემთა ბაზაში სახელწოდებით „შენგენის საინფორმაციო სისტემა“ (SIS). საქმეში *დალესა საფრანგეთის წინააღმდეგ* (განჩინება) სასამართლომ დაადგინა, რომ ის ფაქტი, რომ განმცხადებელი აღრიცხული იყო SIS მონაცემთა ბაზაში, არ წარმოადგენდა მისი უფლების დარღვევას კონვენციის მე-8 მუხლის მიხედვით - პირადი ცხოვრების პატივისცემა. სასამართლომ მხედველობაში მიიღო ის შედეგები, რომლებიც ჰქონდა მისთვის მგზავრობის აკრძალვას კონვენციის მე-8 მუხლის შესაბამისად ტერორიზმში ექვმიტანილთა გაეროს სიის საფუძველზე (*ნადა შვეიცარიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა]) და რომ მგზავრობის აკრძალვის მიზანი იყო საკუთარი და უცხო ქვეყნების საიმიგრაციო კანონმდებლობის დარღვევის თავიდან აცილება კონვენციის მე-4 ოქმის მე-2 მუხლის საფუძველზე (*სტამოსი ბულგარეთის წინააღმდეგ*).

D. ადგილიდანვე უკან გაბრუნება (pushbacks) ზღვაში

11. საქმეში *ჰირსი ჯამაა და სხვები იტალიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], სასამართლომ იმსჯელა ადგილიდანვე უკან გაბრუნების საკითხზე (pushbacks). განმცხადებლები იყვნენ 200-კაციანი მიგრანტთა ჯგუფიდან. ჯგუფში შედიოდნენ თავშესაფრის მაძიებლები და სხვები. ჯგუფის წევრები შეჩერებული იქნენ მოპასუხე სახელმწიფოს სანაპირო დაცვის მიერ ღია ზღვაში, სხვა ხელშემკვრელი სახელმწიფოს სამაშველო ზონაში. განმცხადებლები ადგილზევე, ყოველგვარი სამართალწარმოების გარეშე დააბრუნეს უკან ლიბიაში, იტალიასა და ლიბიას შორის არსებული ხელშეკრულების საფუძველზე. მათ არ მიეცათ თავშესაფრის მოთხოვნის საშუალება. სასამართლომ დაადგინა, რომ კონვენციის 1-ლი მუხლის მიზნებისთვის, განმცხადებლები იმყოფებოდნენ მოპასუხე სახელმწიფოს იურისდიქციის ფარგლებში, რადგან ეს სახელმწიფო ახორციელებდა მათზე კონტროლს ღია ზღვაში. სასამართლომ მიიჩნია, რომ იტალიის ხელისუფლებამ იცოდა ან უნდა სცოდნოდა, რომ როდესაც განმცხადებლები დაბრუნდებოდნენ ლიბიაში, როგორც უკანონო მიგრანტები, მათ იქ ელოდათ კონვენციის საწინააღმდეგო მოპყრობა, რომ მათ არ უზრუნველყოფდნენ იქ არანაირი დაცვით და რომ არ იყო საკმარისი გარანტიები იმისა, რომ ისინი დაცული იქნებოდნენ თავიანთ წარმოშობის ქვეყნებში თვითნებურად გაბრუნებისგან. სასამართლომ კვლავ დაადასტურა, რომ ის გარემოება, რომ განმცხადებლებმა არ ითხოვეს თავშესაფარი და არ განმარტეს ლიბიაში თავშესაფრის სისტემის არარსებობით გამოწვეული საფრთხეები, არ ათავისუფლებდა მოპასუხე სახელმწიფოს მისი ვალდებულებებისგან კონვენციის მე-3 მუხლის მიხედვით. გარდა ამისა, სასამართლომ დარღვეულად მიიჩნია კონვენციის მე-4 ოქმის მე-4 მუხლი, აგრეთვე კონვენციის მე-13 მუხლი კონვენციის მე-3 მუხლთან და მე-4 ოქმის მე-4 მუხლთან ერთობლიობაში.

E. შემთხვევები საზღვარზე

12. სასამართლოს ნამსჯელი აქვს ისეთ შემთხვევებზეც (მე-3 მუხლი და მე-13 მუხლი მე-3 მუხლთან ერთობლიობაში), როდესაც მესაზღვრე არ უშვებს პირს მოპასუხე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე იმგვარად, რომ არ აძლევს მას პორტში ხმელეთზე გადმოსვლის (*კებე და სხვები უკრაინის წინააღმდეგ*) ან სახმელეთო საზღვრის გადაკვეთის საშუალებას (*მ.ა. და სხვები ლიტვის წინააღმდეგ*) და არ აძლევს შესაძლებლობას განცმხადებლებს, შეიტანონ განაცხადი თავშესაფარი მოთხოვნით ან თუ უკვე შეიტანეს ასეთი განაცხადი, მათ უარს ეუბნებიან განაცხადის მიღებაზე ან თავშესაფრის წარმოების დაწყებაზე. საქმეში *მ.ა. და*

სხვები სასამართლომ განაცხადა, რომ კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევად ჩაითვლება განმცხდებლებისთვის თავშესაფრის განაცხადის შეტანის შესაძლებლობის არმიცემა და მათი გაბრუნება მესამე ქვეყანაში, საიდანაც ისინი შეეცადნენ მოპასუხე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე შესვლას, თუ ეს მოხდა ისე, რომ მოპასუხე სახელმწიფომ არ განიხილა მათი ნათქვამი იმის თაობაზე, რომ მათ დაემუქრებოდათ რეალური საფრთხე და არასათანადო მოპყრობა წარმოშობის ქვეყანაში დაბრუნების შემთხვევაში. საქმეში *შარიფი და სხვები იტალიის და საბერძნეთის წინააღმდეგ*, განმცხადებლები საბერძნეთში შევიდნენ ავღანეთიდან, რის შემდეგაც ისინი უკანონოდ ავიდნენ იტალიაში მიმავალ გემებზე. ანკონას პორტში შესვლის შემდეგ ისინი შეაჩერა იტალიის სასაზღვრო პოლიციამ და დაუყოვნებლივ დააბრუნა ისინი გემებზე, საიდანაც ისინი ახლახან ჩამოსული იყვნენ და მოახდინა მათი დეპორტაცია საბერძნეთში ისე, რომ არ მისცა მათ თავშესაფრის მოთხოვნის შესაძლებლობა, ადვოკატთან დაკავშირების შესაძლებლობა და არ მიაწოდა მათ ინფორმაცია მათი უფლებების შესახებ. სასამართლომ მიიჩნია, რომ იტალიამ დაარღვია მე-3 მუხლი ავღანეთში მათი უკან გაშვების და იქ მათ მიმართ არსებული არასათანადო მოპყრობის საფრთხის გამო, აგრეთვე მე-13 მუხლი მე-3 მუხლთან ერთობლიობაში და მე-4 ოქმის მე-4 მუხლი.

II. მოპასუხე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე შესვლა

კონვენციის მე-3 მუხლი

„არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს წამებას ან არაჰუმანურ ან დამამცირებელ მოპყრობას ან დასჯას“

კონვენციის მე-5 მუხლი

„1. ყველას აქვს თავისუფლებისა და პირადი უსაფრთხოების უფლება. არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, გარდა შემდეგი შემთხვევებისა და კანონით გათვალისწინებული წესით:

- (a) კანონიერი დაპატიმრება უფლებამოსილი სასამართლოს მიერ მსჯავრდებული პირისა;
- (b) კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება კანონის შესაბამისად გაცემული სასამართლოს ბრძანების შეუსრულებლობისათვის, ანდა კანონით გათვალისწინებული ნებისმიერი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად;
- (c) პირის კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მის წარსადგენად, როდესაც არსებობს ამ პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის საფუძვლიანი ეჭვი, ან საფუძვლიანად არის მიჩნეული პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის თუ მისი ჩადენის შემდეგ მიმალვის ალკვეთის აუცილებლობა;
- (d) არასრულწლოვნის დაპატიმრება კანონიერი ბრძანების საფუძველზე მასზე აღმზრდელითი ზედამხედველობისათვის ან უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მის წარსადგენად;
- (e) გადამდებ დაავადებათა გავრცელების თავიდან ასაცილებლად პირის კანონიერად დაპატიმრება ან ფსიქიური დარღვევის მქონე პირის, ალკოჰოლზე ან წამალზე დამოკიდებული პირის ან მაწანწალის კანონიერი დაპატიმრება;

(f) პირის კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება, ქვეყანაში მისი უნებართვოდ შესვლის აღსაკვეთად, აგრეთვე იმისა, ვის მიმართაც ხორციელდება ღონისძიებები დეპორტაციის ან ექსტრადიციის მიზნით.

2. დაკავებულ პირს მისთვის გასაგებ ენაზე დაყოვნების გარეშე უნდა ეცნობოს მისი დაკავების მიზეზები და მისთვის წაყენებული ყველა ბრალდება.

3. ამ მუხლის 1-ლი (c) პუნქტით გათვალისწინებულ დებულებათა შესაბამისად დაკავებული თუ დაპატიმრებული პირი დაყოვნების გარეშე უნდა წარედგინოს მოსამართლეს ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილ სხვა მოხელეს. მას უფლება აქვს, მისი საქმე განხილულ იქნას გონივრულ ვადაში ან იქნას გათავისუფლებული საქმის განხილვის მიმდინარეობისას. ასეთი გათავისუფლება შეიძლება პირობადებული იყოს სასამართლოში მისი გამოცხადების რაიმე გარანტიით.

4. ყველას, ვისაც დაკავებით ან დაპატიმრებით აღეკვეთა თავისუფლება, აქვს უფლება, აღძრას სამართალწარმოება, რომელშიც სასამართლო სწრაფად განიხილავს მისი დაკავების კანონიერებას, ხოლო თუ პატიმრობა უკანონოა, მიიღებს გადაწყვეტილებას მისი გათავისუფლების შესახებ.

5. ყველას, ვინც დაზარალდა ამ მუხლის ნორმების საწინააღმდეგო დაკავებით ან დაპატიმრებით, აქვს აღსრულებადი უფლება კომპენსაციაზე.“

კონვენციის მე-4 ოქმის მე-2 მუხლი

„1. ყველას, ვინც კანონიერად იმყოფება სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, აქვს ამ ტერიტორიის ფარგლებში თავისუფალი მიმოსვლისა და საცხოვრებელი ადგილის თავისუფლად არჩევის უფლება.

2. ყველა თავისუფალია, დატოვოს ნებისმიერი, მათ შორის, საკუთარი, ქვეყანა.

3. დაუშვებელია ამ უფლებათა განხორციელებაზე რაიმე შეზღუდვის დაწესება, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც შეზღუდვა ხორციელდება კანონის შესაბამისად და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების ან საზოგადოების უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, საჯარო წესრიგის შესანარჩუნებლად, დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, ჯანმრთელობის ან მორალის თუ სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად.

4. 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული უფლებები ასევე შეიძლება გარკვეულ რაიონებში დაექვემდებაროს ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც დაწესებულია კანონის შესაბამისად და გამართლებულია საჯარო ინტერესებით დემოკრატიულ საზოგადოებაში.“

კონვენციის მე-4 ოქმის მე-4 მუხლი

„უცხოელთა კოლექტიური გამეგება აკრძალულია.“

A. ტრანზიტულ ზონებში დაყოვნება

13. ტრანზიტულ ზონებში, განსაკუთრებით აეროპორტების ტრანზიტულ ზონებში ადამიანების მდგომარეობაზე სასამართლოს ნამსჯელი აქვს ძირითადად კონვენციის მე-5 მუხლის ფარგლებში. საქმეში *ამური საფრანგეთის წინააღმდეგ* სასამართლომ მიიჩნია, რომ მე-5 მუხლი ვრცელდებოდა ასეთ მდგომარეობაზე და დაადგინა მისი დარღვევა, რადგან განმცხადებლები - სომალის მოქალაქეები - ამყოფეს პარიზ-ორლის აეროპორტის საერთაშორისო ტრანზიტულ ზონაში 20 დღის განმავლობაში, რის შემდეგაც მათ უარი ეთქვათ თავშესაფრის მაძიებლების სტატუსით ქვეყანაში შესვლაზე. ისინი იქ იმყოფებოდნენ პოლიციის მუდმივი მკაცრი ზედამხედველობის ქვეშ და მათი იქ ყოფნის

უმეტესი დროის განმავლობაში არ მიუღიათ სამართლებრივი ან სოციალური დახმარება. სასამართლომ დაადგინა, რომ მხოლოდ ის ფაქტი, რომ თავშესაფრის მაძიებლებს შეეძლოთ ნებაყოფლობით დაეტოვებინათ ქვეყანა, რომელშიც მათ სურდათ თავშესაფრის მოთხოვნა, არ ნიშნავდა, რომ მათ თავისუფლება აღკვეთილი არ ჰქონდათ, რადგან განცმხადებლებს უპირებდნენ სირიაში დაბრუნებას, საიდანაც ისინი ჩამოვიდნენ და ეს ქვეყანა არ იყო „ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ ჟენევის კონვენციის“ მონაწილე. განსხვავებული იყო სასამართლოს მსჯელობა საქმეში *მაჰდიდი და ჰადდარი ავსტრიის წინააღმდეგ* (განჩინება), რომელშიც სასამართლომ თქვა, რომ განმცხადებლის ყოფნა ვენის აეროპორტის ტრანზიტულ ზონაში არ იყო მსგავსი ან გათანაბრებული პატიმრობაში მყოფი პირების მდგომარეობასთან და ამდენად არ ხვდებოდა მე-5 მუხლის მოქმედების სფეროში. ავსტრიის ხელისუფლებამ განიხილა განმცხადებლების მოთხოვნა თავშესაფარზე და განხილვის შედეგად უთხრა მათ უარი სამ დღეში. ავსტრიაში შესვლაზე უარის თქმის შემდეგ მათ შესთავაზეს სპეციალურად აღჭურვილ ზონაში დაბინავება, რაზეც უარი განაცხადეს. ამის შემდეგ ხელისუფლების ორგანოებმა ისინი დატოვეს თავის ნებაზე. გარდა იმ რამდენიმე საათისა, როდესაც ისინი ელოდებოდნენ წინასწარ დაგეგმილ დეპორტაციას ტუნისში, მათზე არ ხორციელდებოდა არანაირი სპეციალური პოლიციური ზედამხედველობა და მათთან კავშირზე იყო ჰუმანიტარული ორგანიზაცია, რომელმაც მათ სოციალური და სამართლებრივი დახმარება გაუწია ტრანზიტულ ზონაში მათი მოხვედრისთანავე. საქმეში *ნოლანი და კ. რუსეთის წინააღმდეგ* სასამართლომ განაცხადა, რომ მე-5 მუხლი ვრცელდებოდა განმცხადებლის შემთხვევაზე, რომელიც ღამის განმავლობაში გამოკეტეს აეროპორტის პატარა ოთახში. საქმეში *რიადი და იდიაბი ბელგიის წინააღმდეგ* სასამართლომ მიიჩნია, რომ განმცხადებლების მყოფება აეროპორტის ტრანზიტულ ზონაში 10 დღეზე მეტი ხნის განმავლობაში ისე, რომ მათი მინიმალური საჭიროებები გათვალისწინებული არ იქნა, წარმოადგენდა როგორც მე-5 მუხლის, ისე მე-3 მუხლის დარღვევას.

B. გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვა და თავისუფლების აღკვეთა

1. განსხვავება თავისუფლების აღკვეთასა და გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვას შორის

14. სასამართლოს თავის პრაქტიკაში განხილული აქვს აგრეთვე საკითხი იმის თაობაზე, მოპასუხე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე შესვლის შემდეგ უცხოელებზე დაკისრებული შეზღუდვა იყო გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვა თუ მათი თავისუფლების აღკვეთა. იმის დასადგენად, პირის მიმართ გამოყენებული ღონისძიება იყო თუ არა „თავისუფლების აღკვეთა“ მე-5 მუხლის გაგებით, ამოსავალი წერტილია პირის კონკრეტული მდგომარეობა. აქ ყურადღება უნდა მიექცეს მთელ რიგ ფაქტორებს, როგორცაა განსახილველი ღონისძიების სახეობა, ხანგრძლივობა, შედეგი და აღსრულების მეთოდი. სასამართლო არ არის შებოჭილი არცერთი ცალკეული ქვეყნის კანონმდებლობით ან შიდასახელმწიფოებრივი ორგანოების სამართლებრივი გადაწყვეტილებებით. ნაცვლად ამისა, ის თვითონ, ავტონომიურად აფასებს საქმის გარემოებს. გადაადგილების თავისუფლების ისეთი შეზღუდვა - რომელიც თავისი სიმძიმით ჯდება მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებულ თავისუფლების აღკვეთის ცნებაში - განსხვავდება თავისუფლების მცირე შეზღუდვისგან - რომელიც მხოლოდ მე-4 ოქმის მე-2 მუხლში ხვდება - ხარისხით ანუ ინტენსივობით და არა სახეობით ან შინაარსით (*დე ტომასო იტალიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 80). საქმეში

ჯ.რ. და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ განცხადებლები - ავღანეთის მოქალაქეები - ჩავიდნენ კუნძულ ხიოსზე, სადაც ისინი დააკავეს და მოათავსეს ვიალის „ცხელ წერტილში“ (იგულისხმება მიგრანტთა მიღების, ვინაობის დადგენის და აღრიცხვის ცენტრი). ერთი თვის შემდეგ ეს დაწესებულება გახდა ნახევრად ღია ტიპის და განმცხადებლებს მიეცათ დღისით გარეთ გამოსვლის საშუალება. სასამართლომ მიიჩნია, რომ განცხადებლებს იქ ყოფნის პირველი თვის განმავლობაში აღკვეთილი ჰქონდათ თავისუფლება მე-5 მუხლის გაგებით, მაგრამ მას შემდეგ, რაც დაწესებულება გახდა ნახევრად ღია ტიპის, მათი იქ ყოფნა გახლდათ მხოლოდ გადაადგილების შეზღუდვა და არა თავისუფლების აღკვეთა. საქმეში *ომენიეკე გერმანიის წინააღმდეგ* (განჩინება) განმცხადებელს (თავშესაფრის მაძიებელს) ჰქონდა დროებით ბინადრობის ნებართვა თავშესაფრის პროცედურის მიმდინარეობის ვადით, მაგრამ მან დაკარგა ეს კანონიერი სტატუსი, ვინაიდან დაარღვია დროებით ბინადრობის სანებართვო პირობები, კერძოდ, დაეტოვა კონკრეტული ქალაქის ტერიტორია. სასამართლომ მიიჩნია, რომ ამ მიზეზით ის ვეღარ ისარგებლებდა მე-4 ოქმის მე-2 მუხლით.

2. საიმიგრაციო დაკავება 5(1)(f) მუხლის საფუძველზე

15. კონვენციის 5(1)(f) მუხლი ორ სხვადასხვა შემთხვევაში რთავს სახელმწიფოებს საიმიგრაციო მიზნებისთვის უცხოელისთვის თავისუფლების შეზღუდვის ნებას: აღნიშნული პუნქტის პირველი ასპექტის მიხედვით, დასაშვებია თავშესაფრის მაძიებლის ან სხვა იმიგრანტის დაკავება მანამ, სანამ სახელმწიფო მიაჩნობს მას თავის ტერიტორიაზე შესვლის უფლებას (მეორე ასპექტთან დაკავშირებით იხილეთ ქვემოთ). თუ რა მომენტიდან აღარ მოქმედებს 5(1)(f) მუხლი იმის გამო, რომ პირს მიეცა ქვეყანაში შესვლის ან დარჩენის ოფიციალური ნებართვა, დამოკიდებულია ქვეყნის შიდა კანონმდებლობაზე (*სუსო მუსა მალტას წინააღმდეგ*, §97; იხილეთ აგრეთვე *ო.მ. უნგრეთის წინააღმდეგ*, რომელშიც თავშესაფრის მაძიებლის დაკავების საკითხი შემდგომში განხილული იქნა 5(1)(b) მუხლის მიხედვით, რადგანაც ქვეყნის შიდა კანონმდებლობა უკეთეს პირობას აღგენდა კონვენციასთან შედარებით და ამის გამო სასამართლომ აღარ ჩათვალა საჭიროდ დაკავების კანონიერების განხილვა 5(1)(f) მუხლის მიხედვით). ამ შემთხვევაში დაკავება უნდა შეესაბამებოდეს მე-5 მუხლის ზოგად მიზანს და მოთხოვნებს, კერძოდ, უნდა იყოს კანონიერი. ამასთანავე პირის დაკავება უნდა აკმაყოფილებდეს ქვეყნის შიდა კანონმდებლობით დადგენილ მატერიალურ-სამართლებრივ და პროცედურულ ნორმებს. მაგრამ ქვეყნის შიდა კანონმდებლობის დაცვა საკმარისი არ არის, რადგან თავისუფლების აღკვეთა შეიძლება მართლაც იყოს კანონიერი შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობის მიხედვით, მაგრამ მაინც თვითნებურად ჩათვალოს (*საადი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 67; იხილეთ აგრეთვე *ნაბილი და სხვები უნგრეთის წინააღმდეგ*, რომელშიც ქვეყნის შიდა სასამართლოებმა არ იმჯელეს სათანადოდ, თუ რამდენად შესრულდა ქვეყნის კანონმდებლობით დადგენილი მოთხოვნები პატიმრობის ვადის გახანგრძლივებასთან დაკავშირებით - რაც წარმოადგენს 5(1)(f) მუხლის მეორე ასპექტს). კანონიერების პრინციპი დარღვეულად იქნა მიჩნეული, მაგალითად, შემდეგ შემთხვევებში: როდესაც პირის დაკავება მოხდა ადმინისტრაციული დოკუმენტის საფუძველზე (*ამურის საფრანგეთის წინააღმდეგ*); როდესაც დაკავების უფლების მიმნიჭებელი დოკუმენტი არ იყო საჯაროდ ხელმისაწვდომი (*ნოლანი და კ. რუსეთის წინააღმდეგ* და *ხლაიფია და სხვები იტალიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა]: რეადმისიის ხელშეკრულება); და როდესაც პატიმრობის მაქსიმალური ზღვარი არ იყო კანონით განსაზღვრული (*მა ზლოში საბერძნეთის წინააღმდეგ*).

16. იმ ზრდასრული პირების დაკავებისთვის, რომლებსაც არ აქვთ რაიმე სახის მოწყვლადი მდგომარეობა, 5(1)(f) მუხლი არ მოითხოვს გონივრული აუცილებლობის სტანდარტს.

თუმცა, დაკავება არ უნდა იყოს თვითნებური. „თვითნებობისგან თავისუფლება“ 5(1)(f) მუხლის პირველი ასპექტის გაგებით გულისხმობს იმას, რომ დაკავება უნდა იყოს კეთილსინდისიერი; ის უშუალოდ უნდა უკავშირდებოდეს ქვეყანაში პირის უნებართვოდ შესვლის თავიდან აცილების მიზანს; დაკავების ადგილი და პირობები უნდა იყოს შესაფერისი იმის გათვალისწინებით, რომ ისინი არ არიან კრიმინალები, არამედ უცხოელები, რომლებმაც ხშირ შემთხვევაში შეიძლება საკუთარი სიცოცხლის გადასარჩენად დატოვეს თავიანთი ქვეყანა; ასევე, დაკავების ხანგრძლივობა არ უნდა იყოს იმაზე მეტი, ვიდრე გონივრულად საჭიროა დაკავების მიზნის მისაღწევად (*საადი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 74). თუ დაკავების ადგილი და პირობები არ არის შესაფერისი, ამიტაც შეიძლება დაირღვეს კონვენციის მე-3 მუხლი (მაგალითისთვის იხილეთ *მ.ს.ს. ბელგიის და საბერძნეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], §§ 205-234; *ს.წ. საბერძნეთის წინააღმდეგ* და *ჰა.ა. საბერძნეთის წინააღმდეგ*).

17. თვითნებური დაკავების საწინააღმდეგოდ დამატებითი გარანტიები მოქმედებს ბავშვებისა და ზოგიერთი მოწყვლადი მდგომარეობის მქონე პირებისთვის. იმისათვის, რომ მათ შეძლონ ამ სპეციალური დაცვით სარგებლობა, მათ უნდა მიეცეთ მათი მოწყვლადობის შეფასების შესაძლებლობა და უნდა ეცნობოთ საამისო პროცედურების შესახებ (იხილეთ *ზიმოზავესი ბელგიის წინააღმდეგ* და *აბდი მაჰმუდი მალტას წინააღმდეგ*). თუ ხელისუფლება არ გადადგამს ნაბიჯებს მოწყვლადობის შეფასების ჩასატარებლად ან დააყოვნებს მის ჩატარებას, ამან შეიძლება სერიოზული ეჭვები აღძრას ხელისუფლების მოქმედების კეთილსინდისიერებასთან დაკავშირებით (*აბდულაჰი ელმი და ავეის აბუბაქარი მალტას წინააღმდეგ; აბდი მაჰმუდი მალტას წინააღმდეგ*). მოწყვლადი პირების დაკავება წინააღმდეგობაში არ მოვა 5(1)(f) მუხლთან, თუ დაკავების მიზანი შეიძლება მიღწეულ იქნას სხვა, ნაკლებშემზღუდავი ღონისძიებებით. ამიტომ ქვეყნის ხელისუფლების ორგანოები ვალდებული არიან, კონკრეტული პირის გარემოებების გათვალისწინებით განიხილონ არასაპატიმრო, ალტერნატიული ღონისძიებების გამოყენების შესაძლებლობა (*რაჰიმი საბერძნეთის წინააღმდეგ; იოჰ-ევალე მვანიე ბელგიის წინააღმდეგ* - 5(1)(f) მუხლის მეორე ასპექტთან დაკავშირებით). გარდა 5(1)(f) მუხლისა, ბავშვების და სხვა მოწყვლადი პირების საიმიგრაციო დაკავებით შეიძლება დაირღვეს კონვენციის მე-3 მუხლიც. აქ საყურადღებოა დაკავების პირობები, დაკავების ხანგრძლივობა, პირის მოწყვლადობის მახასიათებლები და გავლენა, რომელიც დაკავებამ იქონია მასზე (უფროსებთან ერთად მყოფი ბავშვების დაკავებასთან დაკავშირებით იხილეთ *პოპოვი საფრანგეთის წინააღმდეგ*, რომელიც ეხება 5(1)(f) მუხლის მეორე ასპექტს და მოიცავს სასამართლოს მსჯელობას საქმეში *ს.გ. და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ*; უფროსების გარეშე მყოფ ბავშვებთან დაკავშირებით იხილეთ *აბდულაჰი ელმი და ავეის აბუბაქარი მალტას წინააღმდეგ; რაჰიმი საბერძნეთის წინააღმდეგ; მუბილანზილა მაიეკა და კანინი მიტუნგა ბელგიის წინააღმდეგ*, რომელშიც სასამართლომ დაადგინა მე-3 მუხლის დარღვევა როგორც დაკავებული ბავშვის მიმართ, ისე ბავშვის დედის მიმართ, რომელიც სხვა ქვეყანაში იმყოფებოდა; სპეციალური ჯანმრთელობის საჭიროებების მქონე ზრდასრულ ადამიანებთან დაკავშირებით იხილეთ *ადენ აჰმადი მალტას წინააღმდეგ* და *იოჰ-ევალე მვანიე ბელგიის წინააღმდეგ*, ხოლო ორსულობის ბოლო თვეებში მყოფ ქალთან დაკავშირებით იხილეთ *მაჰმუნდი და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ*; იხილეთ აგრეთვე *ო.მ. უნგრეთის წინააღმდეგ*, § 53, სადაც საუბარია განმცხადებლის - ლგბტი თავშესაფრის მაძიებლის - მოწყვლადობის შეფასებაზე 5(1)(b)). უფროსებთან ერთად ბავშვების დაკავებით შეიძლება ასევე დაირღვეს კონვენციის მე-8 მუხლი როგორც ბავშვებთან, ისე უფროსებთან მიმართებით (იხილეთ სასამართლოს პრაქტიკის მიმოხილვა საქმეში *ბისტიევა და სხვები პოლონეთის წინააღმდეგ*).

3. პროცედურული გარანტიები

18. მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, ნებისმიერ პირს, რომელსაც დააკავებენ, უნდა უთხრან მარტივ, არატექნიკურ და მისთვის გასაგებ ენაზე მისი თავისუფლების აღკვეთის სამართლებრივი და ფაქტობრივი საფუძვლები, რათა მას შეეძლოს დაკავების კანონიერების გასაჩივრება სასამართლოში მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის საფუძველზე (*ხლაიფია და სხვები იტალიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 115). მართალია, ეს ინფორმაცია „დაყოვნების გარეშე“ უნდა მიეწოდოს, აუცილებელია არ არის, რომ დაკავების განმახორციელებელმა სამართალდამცავმა მუშაკმა სრულად მიაწოდოს იგი მაინცდამაინც დაკავების მომენტში. მიწოდებული ინფორმაციის შინაარსი და დროულობა იყო თუ არა დამაკმაყოფილებელი - უნდა შეფასდეს ყოველი კონკრეტული საქმის გარემოებების მიხედვით (*იქვე*; იხილეთ *ჩონკა ბელგიის წინააღმდეგ*; *საადი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა]; *ნოვაკი უკრაინის წინააღმდეგ*; *დბუბა თურქეთის წინააღმდეგ*).

19. საქმეში *ა.მ. საფრანგეთის წინააღმდეგ*, § 36, სასამართლომ მიიჩნია, რომ მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი (რომელიც არ ვრცელდება ძალიან მცირეხნიან დაკავების შემთხვევებზე) ვრცელდებოდა პირის პატიმრობაზე მის გაძევებამდე, რომელიც გაგრძელდა სამი დღე და ნახევარი. აღნიშნული ნორმა პირს უფლებას აძლევს, სასამართლოს მიმართოს მისი თავისუფლების აღკვეთის „კანონიერების“ მატერიალურ-სამართლებრივი და პროცედურული ასპექტების შემოწმების მიზნით მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის გაგებით (*ხლაიფია და სხვები იტალიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 131; განსაკუთრებით, იხილეთ *ა.მ. საფრანგეთის წინააღმდეგ*, §§ 40-41, რომელიც ეხება სასამართლო განხილვის ფარგლებს 5(1)(f) მუხლის მიხედვით)). აუცილებელი არ არის, რომ დეპორტაციის მიზნით ადმინისტრაციული პატიმრობის კანონიერების გასაჩივრება 5(1)(f) მუხლის საფუძველზე აჩერებდეს დეპორტაციის გადაწყვეტილების აღსრულებას (*იქვე*, § 38). თუ დეპორტაციის პროცესი ხორციელდება დაჩქარებულად ისე, რომ დაკავებულ პირს ან მის ადვოკატს არ აქვთ მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის საფუძველზე პატიმრობის კანონიერების გასაჩივრების შესაძლებლობა, მაშინ ეს ნორმა დარღვეულად ჩაითვლება (*ჩონკა ბელგიის წინააღმდეგ*). იმ საქმეებში, რომლებშიც დაკავებულებს არ ეცნობათ თავისუფლების აღკვეთის მიზეზები, ჩაითვალა, რომ დაკავების გასაჩივრების უფლება არსებითად არაეფექტური იყო (*ხლაიფია და სხვები იტალიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 132). იგივე შეიძლება ითქვას, როდესაც დაკავებულ პირს გასაჩივრების საშუალებების შესახებ აცნობებენ მისთვის გაუგებარ ენაზე და მას არ აქვს ადვოკატთან დაკავშირების რეალური შესაძლებლობა (*რაჰიმი საბერძნეთის წინააღმდეგ*, § 120). საკითხის განხილვა მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის საფუძველზე უნდა იყოს შეჯიბრებითი და უზრუნველყოფდეს მხარეთა თანასწორობას (იხილეთ *ა. და სხვები დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], §§ 203 და მომდევნო პარაგრაფები; იხილეთ *ალ ჰუსინი ბოსნიის და ჰერცეგოვინის წინააღმდეგ (№ 2)* ეროვნულ უშიშროებასთან დაკავშირებული შემთხვევებისთვის).

20. გარდა ამისა, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი დაკავებულ და დაპატიმრებულ პირებს ანიჭებს მათი დაკავების კანონიერების „სწრაფად“ განხილვის უფლებას სახელმწიფოს სასამართლოს მიერ და უფლებას, იქნან გათავისუფლებული თუ დაკავება არაკანონიერი აღმოჩნდება (*ხლაიფია და სხვები იტალიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 131; 5(1)(f) მუხლის საფუძველზე დაკავების კანონიერების „სწრაფი“ განხილვის კრიტერიუმთან დაკავშირებით დამატებითი ინფორმაციისთვის, უფრო კონკრეტულად კი ამ ნორმის მეორე ასპექტთან დაკავშირებით იხილეთ აგრეთვე *ხუდიაკოვა რუსეთის წინააღმდეგ*, §§ 92-100; *აბდულხაკოვი რუსეთის წინააღმდეგ*, § 214; *მ.მ. ბულგარეთის წინააღმდეგ*). იმ შემთხვევაში თუ ავტომატური განხილვა ჩატარდება ქვეყნის შიდა კანონმდებლობით

დადგენილი საპროცესო ვადების დარღვევით, მაგრამ ობიექტური გადმოსახედიდან მაინც სწრაფად, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი დარღვეულად არ ჩაითვლება (*აბოია ბოა ჟანი მალტას წინააღმდეგ*).

C. პროცედურებზე ხელმისაწვდომობა და მიღების პირობები

1. თავშესაფრისა და გაძევების თავიდან აცილებასთან დაკავშირებულ სხვა პროცედურებზე ხელმისაწვდომობა

21. იმ საქმეების გარდა, რომლებიც ეხებოდა სახელმწიფოს სასაზღვრო პუნქტში თავშესაფრის განაცხადის შეტანაზე უარს ან შეტანილი განაცხადის განხილვაზე უარს (იხილეთ ზემოთ პარაგრაფი 12), სასამართლოს განხილული აქვს საქმეები ერთობლივად მე-13 და მე-3 მუხლის მიხედვით, როდესაც უკვე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე მყოფ პირს არ მიეცა თავშესაფრის განაცხადის შეტანის შესაძლებლობა (*ა.ე.ა. საბერძნეთის წინააღმდეგ*, 2018წ.) ან ამგვარად შეტანილი განაცხადი არ იქნა სერიოზულობით განხილული (*მ.ს.ს. ბელგიის და საბერძნეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], §§ 265-322).

22. სასამართლომ არ დაადგინა მე-4 ოქმის მე-4 მუხლის დარღვევა იმ შემთხვევებში, როდესაც განცხადებლებს მიეცათ მათი გაძევების საწინააღმდეგო არგუმენტების წარდგენის რეალური და ეფექტური შესაძლებლობა (*ხლაიფია და სხვები იტალიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა]).

2. მიღების პირობები

23. მე-3 მუხლი ისე არ უნდა იქნას გაგებული, თითქოს მაღალმა ხელშემკვრელმა სახელმწიფოებმა მათ იურისდიქციაში მყოფი ნებისმიერი პირი უნდა უზრუნველყონ საცხოვრისით (*ჩეკმენი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 99). ეს ნორმა არც იმას გულისმობს, ზოგადი ვალდებულების სახით, რომ ლტოლვილებს მიეცეთ ფინანსური დახმარება, რათა მათ შეძლონ გარკვეული სტანდარტით ცხოვრება (*ტარახელი შვეიცარიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 95). მაგრამ თავშესაფრის მაძიებლები არიან მოსახლეობის ნაკლებად პრივილეგირებული და მოწყვლადი ნაწილი, რომელთაც სჭირდებათ განსაკუთრებული დაცვა. როგორც საერთაშორისო, ისე ევროპის დონეზე არსებობს საკმარისად ფართოდ გავრცელებული თანხმობა ასეთი განსაკუთრებული დაცვის საჭიროებასთან დაკავშირებით, რასაც მოწმობს ქენევის კონვენცია, UNHCR-ის უფლებამოსილებათა წრე და საქმიანობა, აგრეთვე „მიღების დირექტივაში“ განსაზღვრული სტანდარტები (*მ.ს.ს. ბელგიის და საბერძნეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 251). ამიტომ მე-3 მუხლის დარღვევად შეიძლება ჩაითვალოს, როდესაც თავშესაფრის მაძიებლებს, მათ შორის იმათ, ვისაც სურთ თავშესაფრის განაცხადის შეტანა, არ უზრუნველყოფენ დაბინავებით და ადეკვატური მიღების პირობებით (*იქვე* [დიდი პალატა], §§ 235-264; *ნ.ტ.კ. და სხვები საფრანგეთის წინააღმდეგ*). მე-3 მუხლი სახელმწიფოებს ავალდებულებს, დაიცვან და უპატრონონ უფროსების თანხლების გარეშე მყოფ ბავშვებს, რაც გულისხმობს, რომ სახელმწიფოებმა უნდა გამოავლინონ ასეთი ბავშვები და მიიღონ ზომები მათი ადეკვატურ საცხოვრისში განთავსებისთვის. ეს უნდა გაკეთდეს მაშინაც კი, თუ ეს ბავშვები არ მიმართავენ მოპასუხე სახელმწიფოს თავშესაფრის მოთხოვნით და აპირებენ ასეთი განაცხადის შეტანას სხვა სახელმწიფოში ან თავიანთ ოჯახის წევრებთან გაერთიანებას სხვა სახელმწიფოში *ხანი საფრანგეთის წინააღმდეგ*, რომელიც ეხება მდგომარეობას სახელდახელოდ მოწყობილ ბანაკში ქალაქ კალეში; *შ.დ. და სხვები საბერძნეთის, ავსტრიის, ხორვატიის, უნგრეთის, ჩრდილოეთ მაკედონიის*,

სერბეთის და სლოვენის წინააღმდეგ რომელიც ეხება ვითარებას სახელდახელოდ მოწყობილ ბანაკში სოფელ იდომენიში). საქმეში *რაჰიმი საბერძნეთის წინააღმდეგ* (§§ 87-94) სასამართლომ დაადგინა მე-3 მუხლის დარღვევა იმის გამო, რომ ხელისუფლებამ არ შესთავაზა განცმხადებელს - უფროსების თანხმების გარეშე მყოფი არასრულწლოვან თავშესაფრის მაძიებელს - არანაირი დახმარება დაბინავებაში მას შემდეგ, რაც ის გაათავისუფლა პატიმრობიდან.

III. გაძევების, ექსტრადიციისა და სხვა მსგავსი საქმეების მატერიალურ-სამართლებრივი და პროცედურული ასპექტები

კონვენციის მე-2 მუხლი

“1. ყოველი ადამიანის სიცოცხლის უფლება კანონით არის დაცული. არ შეიძლება სიცოცხლის განზრახ ხელყოფა, თუ არა სიკვდილის სასჯელის აღსრულების შედეგად, რომელიც სასამართლოს განაჩენით შეეფარდა მოცემულ პირს ისეთი დანაშაულის ჩადენისათვის, რომლისთვისაც კანონი ითვალისწინებს ამ სასჯელს.

2. სიცოცხლის ხელყოფა არ განიხილება ამ მუხლის დარღვევად, თუ ის შედეგად მოჰყვება ძალის გამოყენებას, რომელიც აბსოლუტურ აუცილებლობას წარმოადგენდა:

- (a) ნებისმიერი პირის დასაცავად არამართლზომიერი ძალადობისგან;
- (b) კანონიერი დაკავებისთვის, ანდა კანონიერად დაპატიმრებული პირის გაქცევის აღსაკვეთად;
- (c) კანონიერა ღონისძიებათა განხორციელებისთვის აჯანყების ან ამბოხების “

კონვენციის მე-3 მუხლი

„არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს წამებას ან არაჰუმანურ ან დამამცირებელ მოპყრობას ან დასჯას“

კონვენციის მე-6 მუხლი

“1. თავისი სამოქალაქო უფლებებისა და თავისუფლებების ან მის წინააღმდეგ წაყენებული სისხლის სამართლებრივი ბრალდების დადგენისას ... “

კონვენციის მე-8 მუხლი

„1. ყველას აქვს უფლება, პატივი სცენ მის პირად და ოჯახურ ცხოვრებას, საცხოვრებელს და მიმოწერას.

2. დაუშვებელია ამ უფლების განხორციელებაში საჯარო ხელისუფლების ჩარევა, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც ასეთი ჩარევა ხორციელდება კანონის შესაბამისად და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, საზოგადოების

უსაფრთხოების, ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესებისათვის, უწყსრიგობისა თუ დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, ჯანმრთელობის ან მორალის, ანდა სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად.”

კონვენციის მე-13 მუხლი

“ყველას, ვისაც დაერღვა ამ კონვენციით მისთვის მინიჭებული უფლებები და თავისუფლებები, უნდა მიეცეს ეროვნულ ორგანოში ეფექტური გასაჩივრების საშუალება მიუხედავად იმისა, დარღვევა ჩადენილია თუ არა ოფიციალური უფლებამოსილებით მოქმედი პირების მიერ.“

კონვენციის მე-4 ოქმის მე-4 მუხლი

„უცხოელთა კოლექტიური გაძევება აკრძალულია.“

კონვენციის მე-6 ოქმის 1-ლი მუხლი

“სიკვდილით დასჯა უნდა გაუქმდეს. არავის შეიძლება შეეფარდოს ეს სასჯელი და არავინ შეიძლება დაისაჯოს სიკვდილით.“

კონვენციის მე-7 ოქმის 1-ლი მუხლი

„1. სახელმწიფოს ტერიტორიაზე კანონიერად მცხოვრები უცხოელი არ შეიძლება გაძევებული იქნას ამ სახელმწიფოდან, თუ არა კანონის შესაბამისად გამოტანილი გადაწყვეტილების საფუძველზე. მას უნდა მიეცეს შესაძლებლობა:

(a) წარადგინოს მისი გაძევების საწინააღმდეგო არგუმენტები

(b) მოხდეს მისი საქმის განხილვა და

(c) ზემოაღნიშნული მიზნებისთვის ჰყავდეს წარმომადგენელი კომპეტენტური ორგანოს ან ამ ორგანოს მიერ დანიშნული პირის ან პირების წინაშე.

2. პირი შეიძლება გაძევებული იქნას ამ მუხლის 1-ლი პუნქტის (a), (b) და (c) ქვეპუნქტებში მითითებული მისი უფლებების განხორციელებამდე, თუ მისი გაძევება აუცილებელია საზოგადოებრივი წესრიგის ინტერესებისთვის ან ეფუძნება ეროვნული უშიშროების მოსაზრებებს.“

კონვენციის მე-13 ოქმის 1-ლი მუხლი

“სიკვდილით დასჯა უნდა გაუქმდეს. არავის შეიძლება შეეფარდოს ეს სასჯელი და არავინ შეიძლება დაისაჯოს სიკვდილით.“

A. კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლები

1. თავშესაფართან დაკავშირებულ გაძევების საქმეებში სასამართლოს მიერ მე-2 და მე-3 მუხლების ჭრილში შეფასებული მატერიალურ-სამართლებრივი საკითხები

24. პოლიტიკური თავშესაფრის უფლებას არ ითვალისწინებს არც კონვენცია და არც მისი ოქმები. ევროპული სასამართლოც არ იხილავს უშუალოდ თავშესაფრის განაცხადებს და არ ამოწმებს, რამდენად ასრულებენ სახელმწიფოები მათ ვალდებულებებს 1951 წლის ჟენევის კონვენციის ან ევროკავშირის სამართლიდან გამომდინარე (გ.გ. *შვედეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 117; *სუფი და ელმი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, §§ 212

და 226). მაგრამ ევროპული კონვენციის ხელშემკვრელი სახელმწიფოს მიერ უცხოელის გაძევებით შეიძლება დაირღვეს მე-2 და მე-3 მუხლები და ამდენად დადგეს ამ სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა კონვენციის საფუძველზე, თუ წარმოდგენილი იქნება არსებითი საფუძველი ვარაუდისთვის, რომ დეპორტაციის შემთხვევაში კონკრეტულ პირს დანიშნულების ქვეყანაში ემუქრება მე-2 ან მე-3 მუხლით აკრძალული მოპყრობის რეალური საფრთხე. ამ შემთხვევაში მე-2 და მე-3 მუხლები გულისხმობს ხელშემკვრელი სახელმწიფოს ვალდებულებას, არ მოახდინოს აღნიშნული პირის დეპორტაცია ასეთ ქვეყანაში (*ფ.გ. შვედეთის წინააღმდეგ*, §§ 110-111). მე-2 მუხლიდან დაკავშირებულ გაძევების საქმეებში - კერძოდ, როდესაც არსებობს განმცხადებლისთვის სიკვდილის მისჯის საფრთხე - ასევე ხშირია მე-3 მუხლის დარღვევაც (იხილეთ ქვემოთ პარაგრაფი 40). ვინაიდან გაძევების საქმეებზე მე-2 და მე-3 მუხლის დარღვევის შეფასების პრინციპები ერთი და იგივეა, სასამართლო ამ ორივე მუხლიდან გამომდინარე საკითხებს მიიჩნევს განუყოფლად და ორივეს ერთად განიხილავს ხოლმე (იხილეთ *ფ.გ. შვედეთის წინააღმდეგ* ([დიდი პალატა], § 110; *ლ.მ. და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ*, § 108) ან მე-2 მუხლიდან გამომდინარე პრეტენზიას განიხილავს მე-3 კონტექსტში, ძირითადი პრეტენზიის ფარგლებში (იხილეთ *ჯ.კ. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, § 37).

25. სასამართლოს ბევრ საქმეში აქვს ნამსჯელი იმის შესახებ, საკმარისი იყო თუ არა წარმოდგენილი საფუძველები ვარაუდისთვის, რომ დანიშნულების ქვეყანაში დეპორტაციის შემთხვევაში პირს დაემუქრებოდა მე-2 ან მე-3 მუხლის საწინააღმდეგო მოპყრობის რეალური საფრთხე. ამ საკითხის მარეგულირებელ ძირითად პრინციპებს სასამართლომ თავი მოუყარა დიდი პალატის ორ უმთავრეს გადაწყვეტილებაში: *ფ.გ. შვედეთის წინააღმდეგ* ([დიდი პალატა], §§ 110-127) და *ჯ.კ. და სხვები შვედეთის წინააღმდეგ* ([დიდი პალატა], §§ 77-105). ამ გადაწყვეტილებებში საუბარია საფრთხის შეფასებაზე (იგულისხმება ისეთი ფაქტორები, როგორცაა ძალადობის ზოგადი მდგომარეობა ქვეყანაში; განმცხადებლის პირადი გარემოებები, როგორცაა სამიზნე ჯგუფის წევრობა და სხვა ინდივიდუალური საფრთხის ფაქტორები, რომლებიც ცალ-ცალკე ან ერთად აღებული შეიძლება ქმნიდეს რეალურ საფრთხეს; კერძო ჯგუფების მხრიდან არასათანადო მოპყრობის საფრთხე; შიდა გადაადგილების ალტერნატივის გამოყენების შესაძლებლობა; წარმოშობის ქვეყნის შესახებ ანგარიშებში მოცემული შეფასებები; მტკიცების ტვირთის განაწილება; წარსულში გადატანილი არასათანადო მოპყრობა როგორც ამჟამინდელ საფრთხეზე მინიშნება და sur place საქმიანობა); ევროპული სასამართლოს მიერ საკითხების გამოკვლევის ხასიათზე და გარემოებების ახლიდან (ex nunc) შეფასებაზე, თუ განმცხადებლის დეპორტაცია ჯერ არ მომხდარა (რაც შეეხება საქმეებს, რომლებშიც სასამართლოს მსჯელობა მოუწია უკვე განმცხადებლის დეპორტაციის შემდეგ, იხილეთ *იუსი შვეიცარიის წინააღმდეგ* და *ა.ს. საფრანგეთის წინააღმდეგ*).

26. რაც შეეხება ხელისუფლების ორგანოების მოვალეობებს პროცედურულ ნაწილში, საქმეში *ფ.გ. შვედეთის წინააღმდეგ* (§ 127) სასამართლომ განმარტა, რომ კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლებით გარანტირებული უფლებების აბსოლუტური ხასიათიდან გამომდინარე და იმის გათვალისწინებით, რომ თავშესაფრის მაძიებლები ხშირად იმყოფებიან დაუცველ მდგომარეობაში, თუ ხელშემკვრელი სახელმწიფოსთვის ცნობილია პირის კონკრეტული გარემოებები, რის გამოც მას შეიძლება დაემუქროს ზემოაღნიშნული მუხლების საწინააღმდეგო არასათანადო მოპყრობის საფრთხე შესაბამის ქვეყანაში დაბრუნების შემთხვევაში, მაშინ კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლით დადგენილი ვალდებულებები მოიცავს იმას, რომ ხელისუფლებამ უნდა შეაფასოს აღნიშნული საფრთხე საკუთარი ინიციატივით. რაც შეეხება მტკიცების ტვირთის განაწილებას, საქმეში *ჯ.კ. და სხვები შვედეთის წინააღმდეგ* ([დიდი პალატა], §§ 91 და მომდევნო პარაგრაფები)

სასამართლომ განმარტა, რომ თავშესაფრის წარმოების დროს საქმისთვის მნიშვნელოვანი ფაქტების დადგენა და მათი შეფასება წარმოადგენს თავშესაფრის მაძიებლის და საიმიგრაციო ხელისუფლების ორგანოების საერთო მოვალეობას. ერთი მხრივ, თავშესაფრის მაძიებელს კვლავ ეკისრება ტვირთი იმისა, რომ ამტკიცოს თავისი პირადი გარემოებები, მაგრამ სასამართლომ აღიარა, რომ აუცილებელია მხედველობაში იქნას მიღებული ყველა ის სირთულე, რომელიც თავშესაფრის მაძიებლებს ხვდებათ მტკიცებულებათა შეკრების გზაზე. ამიტომ, მეორე მხრივ, სახელმწიფოს უფლებამოსილმა საიმიგრაციო სამსახურმა საკუთარი ინიციატივით უნდა დაადგინოს ზოგადად არსებული მდგომარეობა სხვა სახელმწიფოში, მათ შორის, თურამდენად შესწევთ ამ სხვა სახელმწიფოს ორგანოებს პირისთვის დაცვის უზრუნველყოფა. რაც შეეხება მიმღებ სახელმწიფოში მე-3 მუხლის საწინააღმდეგო არასათანადო მოპყრობის წარსულში განცდილი ფაქტების წონას, სასამართლომ მიიჩნია, რომ წარსულში პირის მიმართ განხორციელებული მე-3 მუხლის საწინააღმდეგო არასათანადო მოპყრობა უნდა ჩაითვალოს მძლავრ მინიშნებად მომავალში არსებული საფრთხის რეალურობაზე. თუმცა სასამართლომ ეს პრინციპი შეზღუდა იმ პირობით, რომ განცმხადებლის მონაყოლი უნდა იყოს ზოგადად თანმიმდევრული და სარწმუნო და უნდა შეესატყვისებოდეს სანდო და ობიექტური წყაროებიდან მიღებულ ინფორმაციას შესაბამის ქვეყანაში არსებული ზოგადი მდგომარეობის შესახებ. ამ შემთხვევაში მთავრობაზე გადადის საფრთხის არარსებობის შესახებ ეჭვების გაფანტვის ტვირთი.

27. სასამართლოს უამრავი გადაწყვეტილება აქვს გამოტანილი ყველა ამ ზემოაღნიშნულ პრინციპთან დაკავშირებით. მაგალითად, ცალკეული ქვეყნების შესახებ ინფორმაციის მტკიცებულებით წონასთან დაკავშირებით შეგიძლიათ იხილოთ *სუფი და ელმი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* (§§ 230-234); განცმხადებლის სანდოობასთან დაკავშირებით იხილეთ *ნ. ფინეთის წინააღმდეგ*; *ა.ფ. საფრანგეთის წინააღმდეგ* და *მ.ო. შვეიცარიის წინააღმდეგ*; ხოლო რაც შეეხება ქვეყნის ხელისუფლების ვალდებულებას, შეაფასოს განცმხადებლის მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტების რელევანტობა, ნამდვილობა და მტკიცებულებითი ღირებულება - იქნება ეს თავდაპირველად თუ მოგვიანებით წარმოდგენილი დოკუმენტები, რომლებიც ადასტურებს მისთვის დაცვის მინიჭების საფუძვლის არსებობას, იხილეთ *მ.დ. და მ.ა. ბელგიის წინააღმდეგ*; *სინხი და სხვები ბელგიის წინააღმდეგ* და *მ.ა. შვეიცარიის წინააღმდეგ*. ასევე, მაგალითისთვის ნახეთ *სუფი და ელმი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, რომელშიც სასამართლომ დანიშნულების ქვეყანაში არსებული მდგომარეობა ჩათვალა ისეთად, რომ პირის გაძევება იქნებოდა მე-3 მუხლის დარღვევა, მოგადიშოში არსებული საყოველთაო ძალადობის, აგრეთვე დევნილთა ბანაკებში უსაფრთხოდ ჩასვლის შეუძლებლობის და იქ არსებული მძიმე პირობების გამო. განცმხადებლის წინაშე არსებული საფრთხის შეფასებისთვის, როდესაც განცმხადებელი ეკუთვნოდა სისტემატურად საფრთხეში მყოფ ჯგუფს, იხილეთ *სალაჰ შიიხი ნიდერლანდების წინააღმდეგ*; გენდერული ნიშნით დევნის სხვადასხვა ფორმებთან და სიტუაციებთან დაკავშირებით, როგორცაა ფართომასშტაბიანი სექსუალური ძალადობა - *მ.მ.რ. ნიდერლანდების წინააღმდეგ* (განჩინება); მამაკაცების მხრიდან ადგილზე მხარდაჭერის არქონა - *რ.ჰ. შვედეთის წინააღმდეგ*, განცალკევებით მცხოვრები ქალის არასათანადო მოპყრობა - *ნ. შვედეთის წინააღმდეგ*, არასათანადო მოპყრობა ოჯახის წევრების მხრიდან მათი სურვილის წინააღმდეგ მამაკაცთან ურთიერთობის გამო - *რ.დ. საფრანგეთის წინააღმდეგ*, §§ 36-45), მკვლელობები ღირსების დაცვის სახელით და იძულებითი ქორწინება - *ა.ა. და სხვები შვედეთის წინააღმდეგ*, ქალის სასქესო ორგანოების დამახინჯება - *რ.ბ.ა.ბ. ნიდერლანდების წინააღმდეგ*; *სოუ ბელგიის წინააღმდეგ*. იძულებით პროსტიტუციასთან დაკავშირებით და/ან ადამიანით ვაჭრობის ქსელში დაბრუნებასთან დაკავშირებით იხილეთ *ლ.ო. საფრანგეთის წინააღმდეგ* (განჩინება).

საქმეში *ვ.ვ. საფრანგეთის წინააღმდეგ* (განჩინება) სასამართლომ შეაფასა საფრთხე მე-4 მუხლის საფუძველზე, მაგრამ ღიად დატოვა საკითხი ამ მუხლის ექსტრატერიტორიული მოქმედების თაობაზე. ამ საკითხს ეხებოდა საქმე *მ.ო. შვეიცარიის წინააღმდეგ*, რომელშიც პირს სავარაუდოდ ემუქრებოდა იძულებითი შრომის საფრთხე გაძევების შემთხვევაში, მაგრამ მისი პრეტენზია მე-4 მუხლის საფუძველზე არ იქნა მიღებული იმის გამო, რომ არ იყო ამოწურული შიდასახელმწიფოებრივი გასაჩივრების მექანიზმები.

28. როდესაც არასათანადო მოპყრობის საფრთხე უკავშირდება პირის სექსუალურ ორიენტაციას, მას არ შეიძლება მოეთხოვოს ამ ფაქტის დამალვა იმ მიზნით, რომ არ გახდეს არასათანადო მოპყრობის მსხვერპლი, რადგან ეს არის პირის ვინაობის ფუნდამენტური ასპექტი (*ი.კ. შვეიცარიის წინააღმდეგ* (განჩინება)). იგივე შეიძლება ითქვას პირის რელიგიურ რწმენაზე (იხილეთ *ა. შვეიცარიის წინააღმდეგ*).

2. გაძევება მესამე ქვეყანაში

29. სასამართლოს მიერ მე-2 და მე-3 მუხლების საფუძველზე განხილული საქმეების უმრავლესობა ეხება პირის გაძევებას იმ ქვეყანაში, საიდანაც ის გამოიქცა. მაგრამ საქმეების გარკვეული ნაწილი უკავშირდება განმცხადებლის გაძევებას სხვა, მესამე ქვეყანაში. ეს შეიძლება მოხდეს „დუბლინის რეგულაციის“ საფუძველზე გადაცემის სახით იმის გამო, რომ: გაძევება იმ ქვეყანაში, საიდანაც პირი გამოიქცა, ჩაითვლება თვითნებობად (*მ.ს.ს. ბელგიის და საბერძნეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], §§ 323-360); მიმღებ სახელმწიფოში მიღების პირობები არაადეკვატურია (*იქვე* [დიდი პალატა], §§ 362-368); ან პირს არ აქვს გარანტირებული ისეთ მიმღებ დაწესებულებაში მიღება, რომელიც მორგებული იქნება მის სპეციფიურ მოწყვლად მდგომარეობაზე. ამ შემთხვევებში გამძევებელმა სახელმწიფომ უნდა მოიპოვოს შესაბამისი გარანტიები მიმღები სახელმწიფოდან (იხილეთ *ტარახელი შვეიცარიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა]; *ალი და სხვები შვეიცარიის და იტალიის წინააღმდეგ* (განჩინება); *ოჯეი ნიდერლანდების წინააღმდეგ* (განჩინება)). გარდა ამისა, ზემოაღნიშნული მუხლები შეიძლება დაირღვეს, როდესაც პირს ამევებენ ისეთ მესამე ქვეყანაში, რომელიც არ ითვლება „უსაფრთხო მესამე ქვეყნად“ ანუ სადაც პირს ემუქრება თავის წარმოშობის ქვეყანაში მეორადი/არაპირდაპირი გაძევება (chain-refoulement) (*მ.ა. და სხვები ლიტვის წინააღმდეგ; ბაბაჯანოვი თურქეთის წინააღმდეგ*).

3. პროცედურული საკითხები

30. თუ პირს აქვს „საფუძვლის მქონე საჩივარი“ (arguable claim), რომ გაძევების შემთხვევაში მას ემუქრება კონვენციის მე-3 ან მე-3 მუხლებით აკრძალული მოპყრობა, მაშინ მას უნდა მიეცეს გასაჩივრების ეფექტური შიდასახელმწიფოებრივი საშუალება, როგორც სამართლებრივად, ისე პრაქტიკაშიც. ამას მოითხოვს კონვენციის მე-13 მუხლი, რომელიც იმპერატიულად ადგენს შემდეგს: თუ პირი აცხადებს, რომ არსებობს არსებითი საფუძვლები ვარაუდისთვის, რომ მას ემუქრება მე-2 ან მე-3 მუხლის საწინააღმდეგო მოპყრობის რეალური საფრთხე - ეს განცხადება უნდა დაექვემდებაროს დამოუკიდებელ და სიღრმისეულ შესწავლას; გარდა ამისა, მე-13 მუხლის თანახმად, ამ განცხადების გაკეთება ავტომატურად უნდა იწვევდეს გაძევების შეჩერებას (*მ.ს.ს. ბელგიის და საბერძნეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], §§ 288 და 291; სასამართლოს პრაქტიკის მიმოხილვა იმ მოთხოვნებთან დაკავშირებით, რომლებიც გამომდინარეობს ერთობლივად აღებული მე-13 მუხლიდან და მე-2 ან მე-3 მუხლებიდან გაძევების საქმეებზე იხილეთ *იქვე*, §§ 286-322; *აბდოლხანი და კარიმია თურქეთის წინააღმდეგ*, §§ 107-117; *გებრემედჰინი [გაბერამადჰინი] საფრანგეთის წინააღმდეგ*, §§ 53-67; *ი.მ. საფრანგეთის წინააღმდეგ; ჩაჰალი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], §§ 147-154; *შამაევი და სხვები*

საქართველოს და რუსეთის წინააღმდეგ, § 460). იგივე პრინციპები მოქმედებს თავშესაფრის საქმეებში გასაჩივრების მექანიზმების ეფექტურობის მიმართაც, რომელთა ამოწურვასაც მოითხოვს კონვენციის 35-ე მუხლის 1-ლი პუნქტი (*ა.მ. ნიდერლანდების წინააღმდეგ*, §§ 65-69). კონკრეტულად თავშესაფრის მაძიებლებთან დაკავშირებით სასამართლომ დაადგინა, რომ პირს მისთვის გასაგებ ენაზე უნდა მიეწოდოს საკმარისი ინფორმაცია თავშესაფრის პროცედურების და მისი უფლებების შესახებ, ასევე ხელი უნდა მიუწვდებოდეს ხელისუფლების ორგანოებთან ურთიერთობის საიმედო კომუნიკაციის საშუალებებზე. გარდა ამისა, სასამართლო ყურადღებას აქცევს ისეთ საკითხებს, როგორცაა: ხელმისაწვდომია თუ არა თარჯიმნის მომსახურება, გასაუბრებას ატარებს თუ არა საამისოდ მომზადებული პერსონალი და მიუწვდება თუ არა ხელი სამართლებრივ დახმარებაზე. სასამართლო ასევე მოითხოვს, რომ თავშესაფრის მაძიებელს გააცნონ მასზე მიღებული გადაწყვეტილების მიზეზები (დასაბუთება) (იხილეთ *მ.ს.ს. ბელგიის და საბერძნეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], §§ 300-302, 304 და 306-310; იხილეთ აგრეთვე *აბდოლხანი და კარიმია თურქეთის წინააღმდეგ* და *ჰირსი ჯამაა და სხვები იტალიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 204).

31. კონვენციის მე-6 მუხლის საგნობრივი იურისდიქცია არ ვრცელდება თავშესაფრის, დეპორტაციის და სხვა მსგავს სამართალწარმოებებზე (*მააუია საფრანგეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], §§ 38-40; *ონიეჯიევე ავსტრიის წინააღმდეგ* (განჩინება), § 34; იხილეთ *პანჯეკველალეკვი დანიის წინააღმდეგ* (განჩინება) რომელშიც თავშესაფრის მაძიებელი ითხოვდა ზიანის ანაზღაურებას იმის გამო, რომ უარი ეთქვა თავშესაფრის მინიჭებაზე).

32. თავშესაფრის განაცხადის გონივრულ ვადაში განუხილველობით შეიძლება დაირღვეს მე-8 მუხლი (იხილეთ *ბ.ა.ჩ. საბერძნეთის წინააღმდეგ*), ხოლო მე-13 მუხლით გათვალისწინებული გასაჩივრების მექანიზმის ეფექტურობა ექვემდებარება დადგენას, თუ ამ მექანიზმის მოქმედება დროში ზედმეტად გაწელილია (*მ.ს.ს. ბელგიის და საბერძნეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 292). მაგრამ, მეორე მხრივ, თავშესაფრის განაცხადის განხილვის სისწრაფეც არ უნდა იქნას უფრო მაღლა დაყენებული, ვიდრე თვითნებური გაძევებისგან დაცვის არსებითი საპროცესო გარანტიების ეფექტურობა. განაცხადის შეტანის არაგონივრულად ხანმოკლე ვადა, როგორც არის ხოლმე თავშესაფრის დაჩქარებული პროცედურების დროს და/ან შემდეგ გაძევების გადაწყვეტილების გასაჩივრების არაგონივრულად ხანმოკლე ვადა გასაჩივრების მექანიზმს გადააქცევს ფაქტობრივად არაეფექტურად, რაც ეწინააღმდეგება კონვენციის მე-13 მუხლს ერთობლიობაში მე-3 მუხლთან (იხილეთ *ი.მ. საფრანგეთის წინააღმდეგ*, რომელშიც თავშესაფრის პირველადი განაცხადის შეტანის 5 დღიანი ვადა და შემდეგ გასაჩივრების 48 საათიანი ვადა ჩაითვალა აღნიშნული ნორმების დარღვევად; გარდა ამისა, დაჩქარებული თავშესაფრის სამართალწარმოებაზე მსჯელობა შეგიძლიათ იხილოთ საქმეში *რ.დ. საფრანგეთის წინააღმდეგ*, §§ 55-64).

33. თუ რა მოთხოვნებს ითვალისწინებს მე-13 მუხლი მე-8 მუხლთან ერთობლიობაში გაძევების საქმეებზე, შეგიძლიათ იხილოთ საქმეში *დე სუზა რიბეირო საფრანგეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა] (§§ 82-83). მოთხოვნები, რომელსაც აწესებს მე-13 მუხლი მე-4 ოქმის მე-4 მუხლთან ერთობლიობაში, განმარტებულია საქმეში *ხლაიფია და სხვები იტალიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა] (§§ 276-281; იხილეთ აგრეთვე *ჰირსი ჯამაა და სხვები იტალიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა]; *შარიფი და სხვები იტალიის და საბერძნეთის წინააღმდეგ* და *ჩონკა ბელგიის წინააღმდეგ*).

4. საქმეები, რომლებიც ეხება სახელმწიფო უსაფრთხოებას

34. სასამართლოს არაერთი საქმე აქვს განხილული, რომელიც ეხებოდა პირის გაძევებას იმის გამო, რომ ის ხელისუფლებამ ჩათვალა საფრთხედ სახელმწიფო უსაფრთხოებისთვის (მაგალითად *ა.მ. საფრანგეთის წინააღმდეგ*). სასამართლო ყოველთვის იმეორებს, რომ მე-3 მუხლი არის აბსოლუტური ხასიათის და გაძევების საფუძვლები არ შეიძლება იყოს არასათანადო მოპყრობის საფრთხის საპირწონე (*საადი იტალიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], §§ 125 და 138; *ოზმანი (აბუ ყატადა) დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, §§ 183-185). სასამართლო ვერ დაეყრდნობა ქვეყნის ხელისუფლების ორგანოების დასკვნებს, თუ ამ ორგანოებს - სახელმწიფო უსაფრთხოების მოსაზრებებით - არ ჰქონდათ ყველა არსებითი მნიშვნელობის მქონე ინფორმაცია გაძევების გადაწყვეტილების მიღებისას (იხილეთ *იუსი შვედეთის წინააღმდეგ*).

5. ექსტრადიცია

35. ხელშემკვრელი სახელმწიფოს მიერ ექსტრადიციის განხორციელებამ შეიძლება დაარღვიოს მე-3 მუხლი და აქედან გამომდინარე გამოიწვიოს ამ სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა კონვენციის საფუძველზე, თუ წარმოდგენილია არსებითი საფუძვლები ვარაუდისთვის, რომ მიმღებ სახელმწიფოში ექსტრადიციის შემთხვევაში შესაბამისი პირი აღმოჩნდება მე-3 მუხლის საწინააღმდეგო მოპყრობის რეალური საფრთხის წინაშე (*სოერინგი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, §§ 88-91). საკითხი იმის თაობაზე, თუ რამდენად არის სხვა სახელმწიფოში მე-3 მუხლით აკრძალული მოპყრობის საფრთხე, ვერ იქნება დამოკიდებული აღნიშნულ სახელმწიფოში პირის ექსტრადირების სამართლებრივ საფუძვლებზე, რადგან პრაქტიკული თვალსაზრისით ექსტრადიცია დიდად არ განსხვავდება ქვეყნიდან იძულებით გაყვანის სხვა ფორმებისგან (*ბაბარ აჰმადი და სხვები დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, §§ 168 და 176; *ტრაბელსი ბელგიის წინააღმდეგ*, § 116). მაგალითად, ექსტრადიციის მოთხოვნის ავტორმა სახელმწიფომ თავისი მოთხოვნა შეიძლება უკან გაიხმოს, მაგრამ კონვენციის ხელშემკვრელმა მხარემ შეიძლება მაინც დაატოვებინოს პირს თავისი ტერიტორია რაიმე სხვა საფუძველით; ანდა სახელმწიფომ შეიძლება მიიღოს გაძევების გადაწყვეტილება იმ პირთან მიმართებით, რომელსაც ემუქრება სისხლის სამართლის წარმოება (ან უკვე მსჯავრდებულია) სხვა სახელმწიფოში და ეს გააკეთოს ექსტრადიციის მოთხოვნის არარსებობის შემთხვევაშიც. აგრეთვე, შეიძლება იყოს ისეთი შემთხვევაც, როდესაც პირი გაიქცა სახელმწიფოდან მისთვის უკვე შეფარდებული კონკრეტული სასჯელის აღსრულების შიშით და ახლა მას აბრუნებენ აღნიშნულ სახელმწიფოში არა ექსტრადიციის ხელშემკვრულების საფუძველზე, არამედ როგორც თავშესაფრის მაძიებელს, რომელსაც უარი ეთქვა თავშესაფარზე (იხილეთ *ბაბარ აჰმადი და სხვები დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, § 168, აგრეთვე იქ მითითებული სხვა წყაროები). ასევე შეიძლება იყოს შემთხვევები, როცა სახელმწიფო აკმაყოფილებს ექსტრადიციის მოთხოვნას, რომლის თანახმად თავშესაფრის განაცხადის შემტანი პირი არის ბრალდებული პოლიტიკურად მოტივირებულ დანაშაულში (იხილეთ *მამაქონოვი რუსეთის წინააღმდეგ*) ან ექსტრადიცია ეხება პირს, რომელსაც სხვა ქვეყანაში მინიჭებული აქვს ლტოლვილის სტატუსი (*მ.გ. ბულგარეთის წინააღმდეგ*).

36. კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლები, მე-6 ოქმის 1-ლი მუხლი და მე-13 ოქმის 1-ლი მუხლი (იხილეთ ქვემოთ პარაგრაფი 40) კრძალავენ პირის ექსტრადიციას, დეპორტაციას ან სხვა ფორმით გადაცემას სხვა სახელმწიფოსთვის, თუ წარმოდგენილია არსებითი საფუძვლები ვარაუდისთვის რომ იქ მას დაემუქრება სასიკვდილო სასჯელის მისჯის რეალური საფრთხე (*ალ საადუნი და მუფზი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, §§ 123 და 140-143; *ა.ლ. ქს.ვ.) რუსეთის წინააღმდეგ*, §§ 63-66; *შამაევი და სხვები საქართველოს და რუსეთის*

წინააღმდეგ, § 333). მე-3 მუხლი შეიძლება დაირღვეს ასევე, თუ პირს გადასცემენ ისეთ სახელმწიფოს, სადაც მას ემუქრება სამუდამო პატიმრობა გათავისუფლების არც იურიდიული და არც ფაქტობრივი შესაძლებლობის გარეშე (იხილეთ *ბაბარ აჰმადი და სხვები და სხვები დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* და *ტრაბელსი ბელგიის წინააღმდეგ*; იხილეთ ასევე *მიურეი ნიდერლანდების წინააღმდეგ* [დიდი პალატა] და *ჰუჩინსონი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], რომლებიც ეხება სამუდამო პატიმრობას და მე-3 მუხლს). პირის გადაცემის მომთხოვნ სახელმწიფოში მე-3 მუხლის საწინააღმდეგო მოპყრობა შეიძლება სხვადასხვა ფორმით იყოს გამოხატული, მათ შორის პატიმრობის ცუდი პირობების და იქ არასათანადო მოპყრობის სახით (*ალანა ზაროვა რუსეთის წინააღმდეგ*) ან პატიმრობის ისეთი პირობებით, რომლებიც არ ითვალისწინებს შესაბამისი პირის ინდივიდუალურ მოწყვლად მდგომარეობას (*ასვატი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, რომელიც ეხება ფსიქიურად ავადმყოფი ადამიანის ექტრადიციას).

37. კრიტერიუმები, რომლებსაც სახელმწიფოს მიერ გაცემული დიპლომატიური გარანტია უნდა აკმაყოფილებდეს, სასამართლომ ჩამოაყალიბა საქმეში *ოზმანი (აბუ ყატადა) დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* (§§ 186-189).

38. კონვენციის მე-6 მუხლის საგნობრივი იურისდიქცია არ ვრცელდება ექსტრადიციის წარმოებაზე (*მამატკულოვი და ასკაროვი თურქეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], §§ 81-83).

6. მძიმედ ავადმყოფი პირების გაძევება

39. სასამართლოს შეჯამებული და განმარტებული აქვს პრინციპები იმასთან დაკავშირებით, თუ როდის უნდა მიენიჭოს ან არ უნდა მიენიჭოს უპირატესობა ჰუმანიტარულ მოსაზრებებს სხვა ინტერესებთან შედარებით მძიმედ ავადმყოფი პირების გაძევების საკითხის გადაწყვეტისას. ეს საკითხი განხილული იქნა საქმეში *ჰაპოშვილი ბელგიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა]. განმცხადებელს - საქართველოს მოქალაქეს - ემუქრებოდა დეპორტაცია და ბელგიაში შესვლაზე 10 წლიანი აკრძალვა საჯარო ინტერესების საფუძვლით (იყო სასამართლო სისხლის სამართლის დანაშაულის გამო). ციხეში ყოფნისას მას დაუდგინდა მძიმე დაავადებები და უტარდებოდა ამ დაავადებებზე მკურნალობა (ქრონიკული ლიმფოციტური ლეიკემია, ჰეპატიტი C და ტუბერკულოზი). სასამართლოს აზრით, მე-3 მუხლის დარღვევის საკითხი შეიძლება დადგეს როგორც იმ შემთხვევაში, როდესაც პირს გარდაცვალება გარდაუვალია (*დ. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*), ასევე „სხვა ძალზედ გამონაკლის შემთხვევებში“ (*ნ. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა] - ეს უკანასკნელი შედარებით უფრო ახალი გადაწყვეტილებაა). საქმეში *ჰაპოშვილი ბელგიის წინააღმდეგ* დიდმა პალატამ განმარტა, თუ როგორ უნდა იქნას გაგებული „სხვა ძალზედ გამონაკლისი შემთხვევები“ და აღნიშნა, რომ აქ იგულისხმება „მძიმედ ავადმყოფი პირის გაძევების ისეთი შემთხვევები, როდესაც წარმოდგენილია არსებითი საფუძვლები ვარაუდისთვის, რომ მართალია პირს უახლოეს მომავალში არ ემუქრება გარდაცვალება, მაგრამ მიმდებ ქვეყანაში შესაფერისი მკურნალობის არარსებობის ან ასეთი მკურნალობის მისთვის ხელმიუწვდომლობის გამო მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობა წავა სერიოზული, სწრაფი და შეუქცევადი უარესობისკენ, რაც გამოიწვევს მწვავე ტანჯვას ან სიცოცხლის ხანგრძლივობის მნიშვნელოვნად შემცირებას“ (*იქვე*, § 183). დიდმა პალატამ ასევე განმარტა, რომ აღნიშნული დაცვითი ვალდებულება უნდა შესრულდეს შიდასახელმწიფოებრივი პროცედურების საფუძველზე, რომლებიც თავის მხრივ უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ კომპონენტებს (*იქვე*, §§ 185-193): განმცხადებელმა უნდა წარმოადგინოს მტკიცებულება, „რომლითაც დასტურება არსებითი საფუძველი ვარაუდისთვის“, რომ ის დადგება მე-3

მუხლით აკრძალული მოპყრობის რეალური საფრთხის წინაშე. სასამართლომ იქვე აღნიშნა, რომ ვინაიდან მე-3 მუხლის მიზანი პრევენციული ხასიათისაა, ის თავის თავში მოიცავს გარკვეული ვარაუდების (დაშვებების) გაკეთებას და ამიტომ განმცხადებელი არ არის ვალდებული, წარმოადგინოს მისი პრეტენზიის დამადასტურებელი უტყუარი საბუთები. ხოლო თუ განმცხადებელი წარმოადგენს ზემოაღნიშნული სტანდარტის მტკიცებულებას („რომლითაც დასტურება არსებითი საფუძველი ვარაუდისთვის“), მაშინ უკვე გამძევებელ სახელმწიფოზე გადადის ამ მტკიცებულებასთან დაკავშირებული ეჭვების გაფანტვის ტვირთი. პირის გაძევების შედეგის შეფასებისას სახელმწიფომ ერთმანეთს უნდა შეადაროს ამ პირის ჯანმრთელობის მდგომარეობა გაძევებამდე და როგორი იქნება მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობა გაძევების შემდეგ. ამისათვის სახელმწიფომ მხედველობაში უნდა მიიღოს, მათ შორის (a) მომსახურება, რომელიც ზოგადად ხელმისაწვდომია მიმღებ სახელმწიფოში, არის თუ არა „რეალურად საკმარისი და შესაფერისი განცმხადებლის ავადმყოფობის მკურნალობისთვის ისე, რომ თავიდან იქნას მის მიმართ მე-3 მუხლის საწინააღმდეგო მოპყრობის განხორციელება“. ამასთან დაკავშირებით დიდმა პალატამ დააზუსტა, რომ მომსახურების ხარისხის საზომი არ უნდა იყოს გამძევებელ სახელმწიფოში არსებული მომსახურების ხარისხი; და (b) რამდენად რეალურად მიუწვდება პირს ხელი ამ მომსახურებაზე მიმღებ სახელმწიფოში (იგულისხმება შესაბამისი ხარჯები, სოციალური და საოჯახო კავშირების ქონა და საჭირო მომსახურების მისაღებად რა მანძილის გავლა იქნება საჭირო - ყველა ეს ფაქტორი მხედველობაში მისაღები ფაქტორებია). თუ არსებობს „სერიოზული ეჭვები“ პირის გაძევების შედეგებთან დაკავშირებით, მაშინ ხელისუფლებამ უნდა მოიპოვოს „პიროვნული და საკმარისი გარანტია“ მიმღები სახელმწიფოდან, როგორც გაძევების წინაპირობა, მასზედ, რომ ამ პირისთვის ხელმისაწვდომი და შესაძლებელი იქნება შესაბამისი მკურნალობის მიღება. მძიმე ავადმყოფობის მქონე პირის გაძევება წარმოშობის ქვეყანაში მაშინ, როდესაც არსებობს ეჭვები იქ შესაფერისი მკურნალობის მისთვის ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით, შეიძლება წარმოადგენდეს მე-8 მუხლის დარღვევას (*იქვე*, §§ 221-226).

B. სასიკვდილო სასჯელი: მე-6 ოქმის 1-ლი მუხლი და მე-13 ოქმის 1-ლი მუხლი

40. კონვენციის მე-6 და მე-13 ოქმებმა, რომლებიც რატიფიცირებულია ევროპის საბჭოს თითქმის ყველა წევრი სახელმწიფოს მიერ, დააზუსტეს კონვენციის მე-2 მუხლი და განმარტეს, რომ სასიკვდილო სასჯელი აკრძალულია ყველა შემთხვევაში და უკვე ყველანაირი დამაბრკოლებელი ფაქტორი მოხსნილია იმისათვის, რომ სასიკვდილო სასჯელი - რომელიც იწვევს არამარტო ფიზიკურ ტკივილს, არამედ მწვავე ფსიქოლოგიურ ტანჯვას, როდესაც ადამიანმა წინასწარ იცის მისი სიკვდილის შესახებ, რომ მოკლავენ - ჩაითვალოს არაჰუმანურ და დამამცირებელ მოპყრობად ან დასჯად მე-3 მუხლის გაგებით (იხილეთ *ალ სადუნი და მუფზი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, §§ 115 და მომდევნო პარაგრაფები). ამავე დროს სასამართლომ განაცხადა, რომ მე-13 ოქმის 1-ლი მუხლი კრძალავს პირის ექსტრადიციას ან დეპორტაციას იმ სახელმწიფოში, რომელზეც წარმოდგენილია არსებითი საფუძველი ვარაუდისთვის, რომ იქ ამ პირს დაემუქრება სასიკვდილო სასჯელის რეალური საფრთხე (*იქვე*, § 123). მაგრამ საქმეში *ალ სადუნი და მუფზი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, რომელიც ეხებოდა ერაყში მოქმედი დიდი ბრიტანეთის ხელისუფლების ორგანოს მიერ ერაყელი სამოქალაქო პირების გადაცემას ერაყის სისხლის სამართლის ორგანოებისთვის ისეთ გარემოებებში, როდესაც ამ სამოქალაქო პირებს ემუქრებოდათ სიკვდილით დასჯა, სასამართლომ კი დაადგინა მე-3

მუხლის დარღვევა, მაგრამ აღარ ჩათვალა საჭიროდ, ემსჯელა, დაირღვა თუ არა განცმხადებლების უფლებები კონვენციის მე-2 მუხლის და მე-13 ოქმის 1-ლი მუხლის მიხედვით (*იქვე*, §§ 144-145). საქმეში *ალ ნაშირი პოლონეთის წინააღმდეგ*, რომელიც ეხებოდა ტერორიზმში ექვმიტანილი პირის გადაცემას აშშ-ის სამხედრო-საზღვაო ბაზისთვის გვანტანამოში, როდესაც ამ პირს ემუქრებოდა სიკვდილით დასჯა, სასამართლომ დაადგინა, რომ პოლონეთიდან განცმხადებლის გადმოყვანის დროს უკვე არსებობდა არსებითი და განჭვრეტადი საფრთხე, რომ სამხედრო კომისია მას გაასამართლებდა და მიუსჯიდა სიკვდილით დასჯას, რაც წარმოადგენდა კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლების დარღვევას მე-6 ოქმის 1-ლ მუხლთან ერთობლიობაში (*იქვე*, §§ 576-579).

C. მართლმსაჯულების აშკარა უგულებელყოფა: მუხლები 5 და 6

41. თუ პირს დანიშნულების ქვეყანაში ემუქრება მე-5 ან მე-6 მუხლების აშკარა დარღვევის საფრთხე, მაშინ ეს მუხლები წარმოადგენს ბარიერს პირის გაძევების, ექსტრადიციის ან სხვა ფორმით გადაცემისთვის. მართალია ჯერჯერობით სასამართლოს არ მოუწია ტერმინის „აშკარა უარი მართლმსაჯულებაზე“ უფრო დაზუსტებით განმარტება, მაგრამ მას მინიშნებული აქვს, რომ არასამართლიანი მოპყრობის ზოგიერთი ფორმა შეიძლება უთანაბრდებოდეს ასეთ მოპყრობას (ამ საკითხზე მსჯელობა იხილეთ საქმეში *ჰარკინსი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* (განჩინება) [დიდი პალატა], §§ 62-65). ასეთი ფორმებია: დაუსწრებლად მსჯავრდება ისე, რომ პირს შემდგომში აღარ აქვს მისი ბრალდების არსებითი საკითხების ხელახლა განხილვის შესაძლებლობა; გასამართლება, რომელიც ხდება გამარტივებული წესით და ტარდება დაცვის უფლებების სრული უგულებელყოფით; დაკავება ისე, რომ პირს არ აქვს საშუალება, მისი დაკავების კანონიერება განიხილოს დამოუკიდებელმა და მიუკერძოებელმა სასამართლომ; ადვოკატის მომსახურების მიღებაზე შეგნებული და სისტემატური უარი, განსაკუთრებით, როცა პირი დაკავებულია უცხო ქვეყანაში; სისხლის სამართლის საქმის წარმოებაში ბრალდებულის ან მესამე პირის წამებით, მე-3 მუხლის საწინააღმდეგოდ, მიღებული ჩვენებების გამოყენება.

D. მუხლი 8

1. გაძევება

42. იმ უცხოელების გაძევებასთან დაკავშირებით, რომლებიც უკანონოდ ცხოვრობდნენ მოპასუხე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე და ამდენად ვერ ჩაითვლებიან „დასახლებულ მიგრანტებად“, იხილეთ *ბუტი ნორვეგიის წინააღმდეგ*. რაც შეეხება „დასახლებული მიგრანტების“ გაძევებას ანუ იმ პირებისა, რომელთაც უკვე ოფიციალურად ჰქონდათ მიღებული მასპინძელ სახელმწიფოში ცხოვრების ნებართვა და შემდგომში ჩამოერთვათ ეს ნებართვა, მაგალითად, სისხლის სამართლის დანაშაულში მსჯავრდების გამო, ამ შემთხვევაში სასამართლოს საქმეში *იუნერი ნიდერლანდების წინააღმდეგ* [დიდი პალატა] (§§ 54-60) დადგენილი აქვს კრიტერიუმები, რითაც უნდა შეფასდეს ასეთ პირების გაძევების შესაბამისობა კონვენციის მე-8 მუხლთან. ეს კრიტერიუმებია: განმცხადებლის მიერ ჩადენილი დანაშაულის რაობა და სიმძიმე; რამდენი ხანი იმყოფებოდა განმცხადებელი ქვეყანაში, საიდანაც მას აძევებენ; რა დრო გავიდა დანაშაულის ჩადენის შემდეგ და როგორ იქცეოდა განმცხადებელი ამ პერიოდში; გასაძევებელი პირების

მოქალაქეობა; განცმხადებლის ოჯახური მდგომარეობა, როგორცაა ქორწინების ხანგრძლივობა და სხვა ფაქტორები, რომლებიც მეტყველებენ მეუღლეების ოჯახური ცხოვრების ნამდვილობაზე; იცოდა თუ არა მეუღლემ ამ დანაშაულის შესახებ, როდესაც მან განმცხადებელთან ერთად შექმნა ოჯახი; ამ ქორწინებიდან არიან თუ არა დაბადებული ბავშვები და თუ არიან, ამ ბავშვების ასაკი; რამდენად სერიოზული სირთულეებს წააწყდება განმცხადებლის მეუღლე ქვეყანაში, სადაც განმცხადებელს აძევებენ; ბავშვების საუკეთესო ინტერესები და კეთილდღეობა, განსაკუთრებით კი ის სირთულეები, რომლებსაც განმცხადებლის შვილები შეეჩეხებიან ქვეყანაში, სადაც განმცხადებელს აძევებენ; რამდენად მყარია სოციალური, კულტურული და ოჯახური კავშირები ერთი მხრივ მასპინძელ ქვეყანასთან და მეორე მხრივ მიმართულების ქვეყანასთან.

43. *იუნერი ნიდერლანდების წინააღმდეგ* [დიდი პალატა] საქმის შემდეგ სასამართლოს ეს კრიტერიუმები არაერთ საქმეში აქვს გამოყენებული, მაგრამ რა წონა უნდა მიენიჭოს თითოეულ კრიტერიუმს, დამოკიდებულია თითოეული საქმის კონკრეტულ გარემოებებზე (*მასლოვი ავსტრიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 70). მაგალითად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ ის გარემოება, რომ ზრდასრული „უცხოელი“ დაიბადა და მთელი ცხოვრება ცხოვრობდა მოპასუხე სახელმწიფოში, საიდანაც ახლა მას აძევებდნენ, ვერ დააბრკოლებდა მის გაძევებას (*კაია გერმანიის წინააღმდეგ*, § 64). მაგრამ ძალიან სერიოზული მიზეზებია საჭირო გაძევების გასამართლებლად, თუ საქმე ეხება დასახლებულ მიგრანტებს, რომლებსაც მთელი ბავშვობა და ახალგაზრდობა ან მისი მნიშვნელოვანი ნაწილი გატარებული აქვთ მასპინძელ სახელმწიფოში (*ლევაკოვიჩი დანიის წინააღმდეგ*, § 45). ახალგაზრდა ზრდასრული პირების გაძევებასთან დაკავშირებით, რომლებმაც არასრულწლოვნობის დრო ჩაიდინეს სისხლის სამართლის დანაშაული, იხილეთ *მასლოვი ავსტრიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა] და *ა.ა. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*. თუ ბინადრობის ნებართვაზე უარსა (ან გაძევების შესახებ საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებას) და პირის რეალურ დეპორტაციას შორის განვლილი პერიოდი არის საკმაოდ ხანგრძლივი, მაშინ ამ პერიოდში მომხდარი მოვლენები შეიძლება მხედველობაში იქნას მიღებული (*ეჯიმსონი გერმანიის წინააღმდეგ*, § 61). საქმეში *ჰასანბასიჩი შვეიცარიის წინააღმდეგ* სასამართლომ იმსჯელა ისეთ შემთხვევაზე, როდესაც ბინადრობის ნებართვის გაცემაზე უარის თქმა და გაძევების გადაწყვეტილების მიღება განპირობებული იყო ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესით და არა რაიმე არეულობის ან დანაშაულის თავიდან აცილებით. „დასახლებული მიგრანტების“ გაძევებასთან და მე-8 მუხლთან დაკავშირებულ ბოლოდროინდელ საქმეებში სასამართლო ხაზგასმით ამბობს, რომ თუ ქვეყნის შიდასახელმწიფოებრივ სასამართლოებს გულდასმით აქვთ გამოკვლეული ფაქტები, გამოყენებული აქვთ კონვენციის საფუძველზე შექმნილი სასამართლო პრაქტიკა და ადეკვატურად აქვთ აწონ-დაწონილი განმცხადებლის პირადი ინტერესები ზოგადად საჯარო ინტერესებთან მიმართებაში კონკრეტულ საქმეში, მაშინ ევროპული სასამართლო არ ჩაანაცვლებს ქვეყნის უფლებამოსილ ორგანოებს და ხელახლა არ მოახდენს საქმის არსებითი საკითხების საკუთარ შეფასებას (განსაკუთრებით კი პროპორციულობასთან დაკავშირებული ფაქტების დეტალების შეფასებას) გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მნიშვნელოვანი მიზეზები არსებობს საპირისპიროს გაკეთებისთვის (*ნდიდი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, § 76; *ლევანოვიჩი დანიის წინააღმდეგ*). და პირიქით, თუ ქვეყნის შიდასახელმწიფოებრივ სასამართლოებს ადეკვატურად არ აქვთ დასაბუთებული თავიანთი დასკვნები და გაძევების შესახებ გადაწყვეტილების პროპორციულობა მხოლოდ ზედაპირულად აქვთ გამოკვლეული, რაც არ აძლევს საშუალებას ევროპულ სასამართლოს, შეასრულოს მისი დამატებითი ხასიათის ფუნქცია, მაშინ ასეთი გადაწყვეტილების საფუძველზე აღსრულებული გაძევება იქნება მე-8 მუხლის დარღვევა (*ი.მ. შვეიცარიის წინააღმდეგ*). რაც შეეხება ბინადრობის ნებართვის გაუქმებას

საიდუმლო ინფორმაციის საფუძველზე და საპროცესო გარანტიების საკმარისობას ეროვნულ უშიშროებასთან დაკავშირებულ საქმეებში, იხილეთ [გასპარი რუსეთის წინააღმდეგ](#).

2. ბინადრობის ნებართვები

44. იმ შემთხვევებთან ერთად, რომლებიც ეხება ქვეყანაში შეშვებას ოჯახთან გაერთიანების მიზნით (იხილეთ ზემოთ პარაგრაფები 5-8), სასამართლოს მე-8 მუხლის საფუძველზე განხილული აქვს აგრეთვე საქმეები, რომლებიც ეხებოდა მოპასუხე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე უკვე მყოფი პირებისთვის ბინადრობის ნებართვის გაცემაზე უარის თქმას და მათზე ბინადრობის ნებართვების გაცემის, როგორც პოზიტიური ვალდებულების არსებობა-არარსებობას (იხილეთ [ჟონესი ნიდერლანდების წინააღმდეგ](#) [დიდი პალატა]; [როდრიგეს და-სილვა და ჰოოგკამერი ნიდერლანდების წინააღმდეგ](#); აგრეთვე, სისხლის სამართლის დანაშაულებში მსჯავრდებულ პირთან დაკავშირებით, იხილეთ [ეჯიმსონი გერმანიის წინააღმდეგ](#)). სასამართლომ იმსჯელა აგრეთვე იმ შემთხვევაზე, როდესაც ბინადრობის ნებართვის განცხადების განხილვისთვის სავალდებულო წინაპირობაა ადმინისტრაციული მოსაკრებლის გადახდა; კერძოდ, ამის გათვალისწინებით, ჰქონდა თუ არა უცხოელს ეფექტური ხელმისაწვდომობა ადმინისტრაციულ წარმოებაზე, რომ მის შედეგად შედეგად, თუ ის აკმაყოფილებდა შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობის მოთხოვნებს, მოეპოვებინა ბინადრობის ნებართვა და შეძლებოდა კანონიერად ცხოვრება მოპასუხე სახელმწიფოში ([გ.რ. ნიდერლანდების წინააღმდეგ](#)). რაც შეეხება მიგრანტის პირადი ცხოვრების ინტერესების დაცვას, რასაც აფერხებს უცხო ქვეყანაში მისი ბუნდოვანი სამართლებრივი მდგომარეობა და იქ დარჩენა-არდაჩენის გაურკვევლობა, იხილეთ [აბუჰამიდი უკრაინის წინააღმდეგ](#) (იხილეთ აგრეთვე [ბ.ა.ჩ. საბერძნეთის წინააღმდეგ](#) - კონკრეტულად თავშესაფრის მაძიებელთან დაკავშირებით). ბინადრობის ნებართვის მინიჭების თაობაზე გადაწყვეტილების მიღება განმცხადებლის ჯანმრთელობის მდგომარეობის და მიხედვით დისკრიმინაციულია და არღვევს მე-14 მუხლს მე-8 მუხლთან ერთობლიობაში ([კიუტინი რუსეთის წინააღმდეგ](#); [ნოვრუკი და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ](#), რომელიც ეხება ბინადრობის ნებართვაზე უარის თქმას აივ ინფექციის მქონე განმცხადებლებისთვის).

3. მოქალაქეობა

45. საქმეში [ჰოტი ხორვატიის წინააღმდეგ](#), სასამართლომ დაადგინა მე-8 მუხლის დარღვევა იმის გამო, რომ განმცხადებლის (რომელიც მოქალაქეობის არმქონე პირი იყო) ბინადრობის უფლების საკითხი იყო ბუნდოვანი და არ არსებობდა ეფექტური საშუალება ამ საკითხის მოსაწესრიგებლად. მართალია მე-8 მუხლი არ აწესებს რომელიმე ქვეყნის მოქალაქეობის მოპოვების უფლებას, მოქალაქეობის მინიჭებაზე თვითნებური უარი, გარკვეულ შემთხვევებში, შეიძლება უთანბრდებოდეს მე-8 მუხლის დარღვევას იმის გამო, რა შედეგებიც აქვს ასეთ უარს ადამიანის პირადი ცხოვრებისთვის ([სილვენკო და სხვები ლატვიის წინააღმდეგ](#) (განჩინება) [დიდი პალატა], § 77; [გენოვესე მალტას წინააღმდეგ](#), § 30). იგივე შეიძლება ითქვას უკვე მოპოვებული მოქალაქეობის ჩამორთმევაზე, რა შემთხვევაშიც უნდა შეფასდეს, მოხდა თუ არა ჩამორთმევა თვითნებურად და რა შედეგები იქონია მან განმცხადებელზე (იხილეთ [რამადანი მალტას წინააღმდეგ](#), § 85, რომელშიც პირი მოქალაქეობის ჩამორთმევის მიუხედავად დატოვებული იქნა მოპასუხე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე და [კ2 დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ](#) (განჩინება), რომელშიც განმცხადებლის მიმართ, როდესაც ის საზღვარგარეთ იმყოფებოდა, მიღებული იქნა გადაწყვეტილება მოპასუხე სახელმწიფოს მოქალაქეობის ჩამორთმევის და ქვეყნიდან გაძევების შესახებ იმ საფუძველზე, რომ ის წარმოადგენდა საფრთხეს ეროვნული

უშიშროებისთვის). იგივე პრინციპები ვრცელდება პასპორტის ჩამორთმევაზე და ძველი პასპორტის ახლით შეცვლაზე უარზე (*ალფევეა და ჯალალონია რუსეთის წინააღმდეგ*, რომელიც ეხება ყოფილი საბჭოთა კავშირის მოქალაქეებზე გაცემული პასპორტების გაუქმების პრაქტიკას).

46. პასპორტის ქონის უფლება და მოქალაქეობის უფლება არ ითვლება სამოქალაქო უფლებებად კონვენციის მე-6 მუხლის მიზნებისთვის (*სერგეი სმირნოვი რუსეთის წინააღმდეგ* (განჩინება)).

E. მე-7 ოქმის 1-ლი მუხლი

47. გაძევების შემთხვევაში უცხოელები, რომლებიც კანონიერად ცხოვრობენ იმ სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, რომელმაც მოახდინა მე-7 ოქმის რატიფიცირება, სარგებლობენ აგრეთვე უშუალოდ მათთვის განკუთვნილი გარანტიებით, რომლებსაც აღნიშნული ოქმის 1-ლი მუხლი ითვალისწინებს (იხილეთ *ჩ.გ. და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ*, § 70). ეს ნორმა მოქმედებს იმ შემთხვევაშიც, თუ გადაწყვეტილება პირის მიერ ქვეყნის დატოვების შესახებ ჯერ აღსრულებული არ არის. ამ ნორმის თანახმად, ხელისუფლებას ევალება გაძევების გადაწყვეტილების დასაბუთება, მათ შორის როდესაც გაძევების საფუძველი უკავშირდება ეროვნული უშიშროების ინტერესებს, რათა განმცხადებელმა შეძლოს ამ ნორმით მინიჭებული გარანტიებით სარგებლობა (*ლიატივი მაკედონიის ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკის წინააღმდეგ*).

F. მე-4 ოქმის მე-4 მუხლი

48. ზღვაში ადგილიდანვე უკან გაბრუნების (pushbacks) და საზღვრიდან ან მისი სიახლოვიდან გაძევების შემთხვევების გარდა, რომლებზეც ზემოთ იყო საუბარი (პარაგრაფები 11-12), სასამართლოს ნამსჯელი აქვს მოპასუხე სახელმწიფოს ტერიტორიაზე მყოფი უცხოელების კოლექტიური გაძევების შესახებაც (თავშესაფრის მაძიებლების შემთხვევაში - *ჩონკა ბელგიის წინააღმდეგ* და *სულთანი საფრანგეთის წინააღმდეგ*; მიგრანტების შემთხვევაში - *საქართველო რუსეთის წინააღმდეგ (I)* [დიდი პალატა], § 170) მიუხედავად იმისა, ცხოვრობენ თუ არა ისინი კანონიერად მოპასუხე სახელმწიფოში. საქმეებში *ჩონკა ბელგიის წინააღმდეგ* და *საქართველო რუსეთის წინააღმდეგ (I)* [დიდი პალატა], რომლებშიც დადგინდა მე-4 ოქმის მე-4 მუხლის დარღვევა, გაძევების ობიექტი პირები ორივე შემთხვევაში იყვნენ ერთი და იმავე წარმომავლობის (ბოშა ოჯახები სლოვაკეთიდან - პირველ შემთხვევაში და საქართველოს მოქალაქეები - მეორე შემთხვევაში).

IV. გაძევებამდე და უშუალოდ გაძევება

კონვენციის მე-3 მუხლი

„არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს წამებას ან არაჰუმანურ ან დამამცირებელ მოპყრობას ან დასჯას.“

კონვენციის მე-5 მუხლი

„1. ყველას აქვს მისი თავისუფლებისა და პირადი უსაფრთხოების უფლება. არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, გარდა შემდეგი შემთხვევებისა და კანონით გათვალისწინებული წესით: (a) კანონიერი დაპატიმრება უფლებამოსილი სასამართლოს მსჯავრდების შედეგად;

(b) კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება კანონის შესაბამისად გაცემული სასამართლოს ბრძანების შეუსრულებლობისათვის ანდა კანონით გათვალისწინებული ნებისმიერი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად;

(c) პირის კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მის წარსადგენად, როდესაც არსებობს ამ პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის საფუძვლიანი ეჭვი, ან საფუძვლიანად არის მიჩნეული პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის თუ მისი ჩადენის შემდეგ მიმავლის აღკვეთის აუცილებლობა;

(d) არასრულწლოვნის დაპატიმრება კანონიერი ბრძანების საფუძველზე მასზე აღმზრდელობითი ზედამხედველობისათვის ან უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მის წარსადგენად;

(e) გადამდებ დაავადებათა გავრცელების თავიდან ასაცილებლად პირის კანონიერად დაპატიმრება ან ფსიქიური დარღვევის მქონე პირის, ალკოჰოლზე ან წამალზე დამოკიდებული პირის ან მაწანწალის კანონიერი დაპატიმრება;

(f) პირის კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება, ქვეყანაში მისი უნებართვოდ შესვლის აღსაკვეთად, აგრეთვე იმისა, ვის მიმართაც ხორციელდება ღონისძიებები დეპორტაციის ან ექსტრადიციის მიზნით.

2. დაკავებულ პირს მისთვის გასაგებ ენაზე დაყოვნების გარეშე უნდა ეცნობოს მისი დაკავების მიზეზები და მისთვის წაყენებული ყველა ბრალდება.

3. ამ მუხლის 1 (c) პუნქტით გათვალისწინებულ დებულებათა შესაბამისად დაკავებული თუ დაპატიმრებული პირი დაყოვნების გარეშე უნდა წარედგინოს მოსამართლეს ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილ სხვა მოხელეს. მას უფლება აქვს, მისი საქმე განხილულ იქნას გონივრულ ვადაში ან იქნას გათავისუფლებული საქმის განხილვის მიმდინარეობისას. ასეთი გათავისუფლება შეიძლება პირობადებული იყოს სასამართლოში მისი გამოცხადების რაიმე გარანტიით.

4. ყველას, ვისაც დაკავებით ან დაპატიმრებით აღეკვეთა თავისუფლება, აქვს უფლება, აღძრას სამართალწარმოება, რომელშიც სასამართლო სწრაფად განიხილავს მისი დაკავების კანონიერებას, ხოლო თუ პატიმრობა უკანონოა, მიიღებს გადაწყვეტილებას მისი გათავისუფლების შესახებ.

5. ყველას, ვინც დაზარადა ამ მუხლის ნორმების საწინააღმდეგო დაკავებით ან დაპატიმრებით, აქვს აღსრულებადი უფლება კომპენსაციაზე.“

კონვენციის მე-8 მუხლი

„1. ყველას აქვს უფლება, პატივი სცენ მის პირად და ოჯახურ ცხოვრებას, საცხოვრებელს და მიმოწერას.“

2. დაუშვებელია ამ უფლების განხორციელებაში საჯარო ხელისუფლების ჩარევა, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც ასეთი ჩარევა ხორციელდება კანონის შესაბამისად და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, საზოგადოების უსაფრთხოების, ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესებისათვის, უწყსრიგობისა თუ დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, ჯანმრთელობის ან მორალის, ანდა სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად.”

სასამართლოს წესების 39-ე წესი

1. პალატას ან შესაბამის შემთხვევაში სექციის თავმჯდომარეს ან ამ წესის მე-4 პუნქტის მიხედვით დანიშნულ მორიგე მოსამართლეს შეუძლია, მხარის ან ნებისმიერი სხვა დაინტერესებული პირის შუამდგომლობის საფუძველზე ან საკუთარი ინიციატივით, განუსაზღვროს მხარეებს ნებისმიერი დროებითი ღონისძიება, რომლის მიღებაც მას მიაჩნია საჭიროდ მხარეების ან წარმომების ჯეროვნად ჩატარების ინტერესებში.
2. თუ ეს მიზანშეწონილად ჩაითვლება, კონკრეტულ საქმეში დაკისრებული ასეთი ღონისძიების შესახებ შეიძლება დაუყოვნებლივ ეცნობოს მინისტრთა კომიტეტს.
3. პალატას ან შესაბამის შემთხვევაში სექციის თავმჯდომარეს ან ამ წესის მე-4 პუნქტის მიხედვით დანიშნულ მორიგე მოსამართლეს შეუძლია მოსთხოვოს მხარეებს ინფორმაცია ნებისმიერ საკითხზე, რომელიც უკავშირდება ნებისმიერი დაკისრებული დროებითი ღონისძიების შესრულებას.
4. სასამართლოს თავმჯდომარეს შეუძლია სექციების თავმჯდომარის მოადგილეებს დააკისროს მორიგე მოსამართლის ფუნქციის შესრულება დროებითი ღონისძიებების გამოყენების შესახებ შუამდგომლობების განხილვის მიზნით.

A. გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვა და პატიმრობა გაძევების მიზნით

49. როდესაც უცხოელს ჩაბარდება კანონიერ ძალაში შესული გაძევების გადაწყვეტილება, მისი ქვეყანაში ყოფნა აღარ არის „კანონიერი“ და ის ვეღარ ისარგებლებს მე-4 ოქმის მე-2 მუხლით გარანტირებული გადაადგილების თავისუფლების უფლებით (*პიერმონი საფრანგეთის წინააღმდეგ*, § 44).

50. 5(1)(f) მუხლის მეორე ასპექტის მიხედვით, სახელმწიფოს უფლება აქვს, პირის მიმართ გამოიყენოს პატიმრობა მისი დეპორტაციის ან ექსტრადიციის მიზნით. ასეთი პატიმრობა რომ თვითნებურად არ ჩაითვალოს 5(1)(f) მუხლის მიხედვით: ის გამოყენებული უნდა იქნას კეთილსინდისიერად; მჭიდრო კავშირში უნდა იყოს პატიმრობის საფუძველთან, რაზეც ხელისუფლება უთითებს; პატიმრობის ადგილი და პირობები უნდა იყოს შესაფერისი; და პატიმრობის ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს იმ ვადას, რომელიც გონივრულად საჭიროა დასახული მიზნის მისაღწევად (*ა. და სხვები დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], § 164). მაგალითად, პატიმრობა არ ჩაითვლება გონივრულად აუცილებლად, თუ მიზანი არის პირის მიერ დანაშაულის ჩადენის ან მიმალვის თავიდან აცილება, თუმცა ეს ღონისძიება გამართლებული იქნება თუ დეპორტაციის ან

ექსტრადიციის პროცესი მიმდინარეობს (*იქვე*). თუ დეპორტაციის ან ექსტრადიციის წარმოების დროს ხელისუფლება არ იჩენს ჯეროვან გულმოდგინებას და მცდელობას, პატიმრობა აღარ იქნება გამართლებული 5(1)(f) მუხლის მიხედვით (*იქვე*). ამ მუხლის მიზნებისთვის, მნიშვნელობა არ აქვს, თვითონ გაძევების გადაწყვეტილება დასაბუთებულია თუ არა ქვეყნის კანონმდებლობით ან კონვენციური სამართლით (*მ და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ*, § 63). მაგრამ რადგან თავშესაფრის მაძიებლის დეპორტაცია არ შეიძლება მის თავშესაფრის განაცხადზე გადაწყვეტილების მიღებამდე, ზოგ საქმეში სასამართლომ მიიჩნია, რომ მჭიდრო კავშირი არ იკვეთებოდა განმცხადებლის პატიმრობას (როდესაც განმცხადებელს შეტანილი ჰქონდა თავშესაფრის განაცხადი და განაცხადზე გადაწყვეტილება ჯერ არ იყო მიღებული) და მისი დეპორტაციის შესაძლებლობას შორის და ასევე რომ ეროვნული ხელისუფლება არ მოქმედებდა კეთილსინდისიერად (*რ.უ. საბერძნეთის წინააღმდეგ*, §§ 94-95; ხელისუფლების მხრიდან არაკეთილსინდისიერების მაგალითებისთვის იხილეთ აგრეთვე *ლონგა იონკეუ ლატვიის წინააღმდეგ*, § 143 და *ჩონკა ბელგიის წინააღმდეგ*, § 42). იმ შემთხვევაში, თუ უცხოელის გაძევება მოცემულ მომენტში შეუძლებელია, მაგალითად, იმის გამო, რომ გაძევებით დაირღვევა მე-3 მუხლი, მაშინ სახელმწიფოს მხრიდან ის მიდგომა, რომ პირის დეპორტაციის საკითხი „არის განხილვაში“ („მიმდინარეობს დეპორტაციის წარმოება“) არ არის საკმარისად მკაფიო და გასაგები იმისათვის, რომ ჩაითვალოს „დეპორტაციის მიზნით ზომების მიღებად“ (*ა. და სხვები დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], §§ 166-167), მათ შორის, როდესაც გაძევების საფუძველია ეროვნული უშიშროების ინტერესები (*იქვე*, §§ 162-190; იხილეთ აგრეთვე *ალ ჰუსინი ბოსნიის და ჰერცეგოვინის წინააღმდეგ (№ 2)*, რომელშიც სასამართლომ მიიჩნია, რომ განმცხადებლის პატიმრობის საფუძველმა დაკარგა ლეგიტიმურობა, როცა გაირკვა, რომ განმცხადებლის მიღებას არ აპირებდა არცერთი უსაფრთხო მესამე ქვეყანა; რაც შეეხება ისეთ შემთხვევას, როდესაც სასამართლომ 5(1)(f) მუხლთან შესაბამისად ჩათვალა მიგრანტის პატიმრობა, რომელსაც ხელისუფლება მიიჩნევდა საფრთხედ ეროვნული უშიშროებისთვის, იხილეთ საქმე *კ.გ. ბელგიის წინააღმდეგ*).

51. სახელმწიფომ აქტიურად უნდა იმოქმედოს გაძევების ორგანიზებისას და უნდა მიიღოს კონკრეტული ზომები და წარმოადგინოს მტკიცებულებები იმისა, თუ რა გააკეთა, რათა უზრუნველყონ პირის მიღება მეორე მხარის მიერ, რათა შესრულდეს წინდახედულების მოთხოვნა, მაგალითად, როდესაც მიმღები სახელმწიფო აფერხებს თავისი მოქალაქის იდენტიფიცირების პროცესს (იხილეთ მაგალითად *სინხი ჩეხეთის წინააღმდეგ*) ან როდესაც არსებობს ვინაობის დამადასტურებელ დოკუმენტებთან დაკავშირებული პრობლემები (*მ და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ*). იმისათვის, რომ პატიმრობა შესაბამისობაში იყოს 5(1)(f) მუხლის მეორე ასპექტთან, უნდა არსებობდეს დეპორტაციის ან ექსტრადიციის განხორციელების რეალური პერსპექტივა: უცხოელის პატიმრობა მისი დეპორტაციის მიზნით ვერ ჩაითვლება მიზანშეწონილად, თუ დეპორტაცია არის ან იქცევა არარეალურად იმის გამო, რომ მის განსახორციელებლად საჭიროა უცხოელის მხრიდან თანამშრომლობა, ხოლო ეს უცხოელი არ თანამშრომლობს (იხილეთ *მიკოლენკო ესტონეთის წინააღმდეგ*, რომელშიც სასამართლომ მხედველობაში მიიღო, რომ სახელმწიფოს სხვა საშუალებების გამოყენებაც შეეძლო და არამართო განცმხადებლის ხანგრძლივი პატიმრობა დეპორტაციის ცენტრში გაძევების რეალური პერსპექტივის გარეშე; იხილეთ აგრეთვე *ლულედ მასუდი მალტას წინააღმდეგ*, §§ 48-74; *კიმი რუსეთის წინააღმდეგ* და *ალ ჰუსინი ბოსნიის და ჰერცეგოვინის წინააღმდეგ (№ 2)*). მაგრამ სასამართლომ თავშესაფრის შეტანის უფლების ბოროტად გამოყენებად მიიჩნია ის ფაქტი, რომ განცმხადებელი ამტკიცებდა, რომ იყო სხვა ქვეყნის მოქალაქე, მაგრამ უარს ამობდა მისი ვინაობის დადგენაში თანამშრომლობაზე, ხოლო ხელისუფლების ორგანოები,

რომელთაც სურდათ ამ პირის გაძევება, დიდი ხნის განმავლობაში ეკონტაქტებოდნენ თავიანთ კოლეგებს პირის მოქალაქეობის სავარაუდო ქვეყანაში; თანაც განმცხადებელმა სცადა ევროპული სასამართლოს მოტყუება მის მოქალაქეობასთან დაკავშირებით (იხილეთ *ბენშერფი შვედეთის წინააღმდეგ* (განჩინება)). გარდა ამისა, დეპორტაციის პერსპექტივა შეიძლება არარეალური იყოს გამომდინარე დანიშნულების ქვეყანაში არსებული მდგომარეობიდან (*ს.ზ. საბერძნეთის წინააღმდეგ*, რომელშიც განმცხადებლის მიერ პასპორტის წარმოდგენის შედეგად დადგინდა, რომ ის იყო სირიის მოქალაქე, ხოლო ამ დროს საყოველთაოდ ცნობილი იყო სირიაში შეიარაღებული კონფლიქტის გამწვავების შესახებ).

52. სასამართლოს მიერ „სასამართლოს წესების“ 39-ე მუხლის საფუძველზე დროებითი ღონისძიების დაკისრებას (იხილეთ ქვემოთ პარაგრაფი 57) თავისთავად არანაირი გავლენა არ აქვს იმის გადაწყვეტაზე, პირის თავისუფლების აღკვეთა შესაბამისობაშია თუ არა კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლ პუნქტთან (*გებრემედჰინი [გაბერამადჰინი] საფრანგეთის წინააღმდეგ*, § 74). იმ საქმეებში, რომლებშიც მოპასუხე სახელმწიფომ შეასრულა სასამართლოს მიერ დაკისრებული დროებითი ღონისძიება და არ მოახდინა განმცხადებლის დეპორტაცია, სასამართლო ხშირად იზიარებდა პოზიციას, რომ მართალია დეპორტაციის ან ექსტრადიციის წარმოება დროებით შეჩერებული ჰქონდა ხელისუფლებას, მაგრამ ეს წარმოება მაინც „მიმდინარე წარმოება“ იყო და ამიტომ არ დაადგინა 5(1)(f) მუხლის დარღვევა (იხილეთ *აზიმოვი რუსეთის წინააღმდეგ*, § 170). მაგრამ სასამართლოს მიერ დაკისრებული დროებითი ღონისძიების გამო შიდასახელმწიფოებრივი წარმოების შეჩერებამ შედეგად არ უნდა მოიტანოს ის, რომ პატიმარი არაგონივრული ხნის განმავლობაში იტანჯებოდეს ციხეში (*იქვე*, § 171). 5(1)(f) მუხლი არ აწესებს მაქსიმალურ ვადებს; ამიტომ, ამ მუხლის მიხედვით, დეპორტაციის ხანგრძლივობა იქონიებს თუ არა გავლენას პატიმრობის კანონიერებაზე, დამოკიდებულია მხოლოდ და მხოლოდ ყოველი საქმის კონკრეტულ გარემოებებზე (*აუადი ბულგარეთის წინააღმდეგ*, § 128 და *ჯ.ნ. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*). როგორც სასამართლო ამბობს, კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი აუცილებლობით არ მოითხოვს, რომ ქვეყნის შიდა სასამართლოები ავტომატურად ამოწმებდნენ საიმიგრაციო მიზნით პატიმრობას (*ჯ.ნ. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*, § 96). როდესაც პირი იმყოფება პატიმრობაში და ამ პერიოდში ხელისუფლება იღებს ზომებს მის გასაყვანად მესამე ქვეყანაში ისე, რომ ითვალისწინებს ევროპული სასამართლოს მიერ დაკისრებულ დროებით ღონისძიებებს, მაშინ ეს პატიმრობა შეიძლება მოექცეს 5(1)(f) მუხლის მოქმედების სფეროში (*მ და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ*, § 73).

53. ცალკეული მოწყვლადი მდგომარეობის მქონე პირების პატიმრობასთან მიმართებაში 5(1)(f) მუხლის მეორე ასპექტის მოთხოვნები იგივეა, რაც პირველი ასპექტის (იხილეთ ზემოთ პარაგრაფი 17, ხოლო მაგალითისთვის იხილეთ *რაჰიმი საბერძნეთის წინააღმდეგ* და *იოჰ-ევალე მვანიე ბელგიის წინააღმდეგ*). რაც შეეხება სადეპორტაციო პატიმრობაში მყოფი მოშიშმილე პირის მკურნალობას, იხილეთ *ჩეესაი ავსტრიის წინააღმდეგ*.

54. მე-5 მუხლის მე-2 და მე-4 პუნქტებიდან გამომდინარე საპროცესო გარანტიებთან დაკავშირებით იხილეთ ზემოთ პარაგრაფები 18-20. მაგრამ არის გარკვეული საქმეები, რომლებიც ეხება შიდასახელმწიფოებრივი სასამართლოების მიერ გაძევებისწინა პატიმრობის ეფექტურობის შემოწმების საკანონმდებლო ხარვეზებს და მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მოთხოვნებს (მაგალითისთვის იხილეთ *ს.დ. საბერძნეთის წინააღმდეგ*, §§ 68-77; *ლულედ მასუდი მალტას წინააღმდეგ*, §§ 29-47; *ა.ბ. და სხვები საფრანგეთის წინააღმდეგ*, §§ 126-138).

B. გასაძევებელი პირებისთვის გასაწევი დახმარება

55. იმის თაობაზე, ითვალისწინებს თუ არა მე-3 მუხლი გასაძევებელი უცხოელისთვის სამედიცინო, სოციალური და სხვა სახის დახმარების გაწევის პოზიტიურ ვალდებულებას და როგორია ამ ვალდებულების ფარგლები, იხილეთ *ჰუნდე ნიდერლანდების წინააღმდეგ* (განჩინება) და *შოშვილი და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ* (რომელიც ეხება ორსულობის ბოლო თვეებში მყოფ განმცხადებელს და მის შვილებს, რომელთა გაძევების დაყოვნება გამოწვეული იყო ხელისუფლების ორგანოების მიზეზით).

C. უშუალოდ იძულებითი გაძევება

56. ის ფაქტი, რომ გასაძევებელი პირი იმუქრება თვითმკვლელობით, არ ავალდებულებს სახელმწიფოს, თავი შეიკავოს დაგეგმილი ღონისძიების (გაძევების) აღსრულებისგან, თუ სახელმწიფო მიიღებს კონკრეტულ ზომებს მუქარის რეალიზების თავიდან ასაცილებლად. ეს ეხება მათ შორის იმ განმცხადებლებსაც, რომლებსაც აქვთ მანამდე თვითმკვლელობის მცდელობის ისტორია (იხილეთ *ალ ზავათია შვედეთის წინააღმდეგ* (განჩინება), § 57). თუ არსებობს ეჭვები, თუ რამდენად მიზანშეწონილია უცხოელისთვის მგზავრობა სამედიცინო თვალსაზრისით, ხელისუფლებამ უნდა მიიღოს სათანადო ზომები ამ პირის საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად (*იქვე*, § 58). საქმეში *მუბილანზილა მაიკა და კანიკი მიტუნგა ბელგიის წინააღმდეგ* (§§ 64-71) სასამართლომ დაადგინა მე-3 მუხლის დარღვევა იმის გამო, თუ როგორ მოხდა უფროსების გარეშე მყოფი 5 წლის ბავშვის გაძევება თავის წარმოშობის ქვეყანაში, კერძოდ, რომ ხელისუფლებამ არ უზრუნველყო, რომ იქ ჩასვლის შემდეგ ბავშვს ჰყოლოდა პატრონი. დეპორტაციის პროცესში საჯარო მოხელეების მიერ არასათანადო მოპყრობაც შეიძლება იქცეს მე-3 მუხლის დარღვევად (იხილეთ *თუო კვიპროსის წინააღმდეგ*, რომელშიც სასამართლომ არ დაადგინა მე-3 მუხლის მატერიალურ-სამართლებრივი ასპექტის დარღვევა არასათანადო მოპყრობის ნაწილში, მაგრამ დაადგინა აღნიშნული ნორმის საპროსეცო-სამართლებრივი ასპექტის დარღვევა, რადგან ხელისუფლებამ არ ჩაატარა ეფექტური გამოძიება განმცხადებლის პრეტენზიაზე დეპორტაციის პროცესში მის სავარაუდო არასათანადო მოპყრობასთან დაკავშირებით). გარდა ამისა, გაძევების პროცესში კონფიდენციალობის დარღვევამ - რომელიც თვითონაც შეიძლება წარმოადგენდეს მე-8 მუხლის დარღვევას - შეიძლება წარმოშვას მე-3 მუხლით აკრძალული არასათანადო მოპყრობის საფრთხე ქვეყანაში ჩასვლის შემდეგ (იხილეთ *იესი შვედეთის წინააღმდეგ*, რომელშიც შვედეთის ხელისუფლებამ თავის მაროკოელ კოლეგებს აცნობა, რომ განმცხადებელი იყო ტერორიზმში ეჭვმიტანილი).

D. წესი 39/დროებითი ღონისძიებები²

57. როდესაც სასამართლო მიიღებს განაცხადს, მას შეუძლია, „სასამართლოს წესების“ 39-ე წესის საფუძველზე, მოპასუხე სახელმწიფოს დააკისროს ზოგიერთი ტიპის დროებითი ღონისძიება, რომელსაც საჭიროდ ჩათვლის სასამართლოს მიერ საქმის შესწავლამდე. უკვე კარგად დამკვიდრებული პრეცედენტული სამართლის და პრაქტიკის თანახმად, სასამართლო ასეთ დროებით ღონისძიებებს აკისრებს მხოლოდ მაშინ, როდესაც არსებობს სერიოზული და გამოუსწორებელი ზიანის დადგომის რეალური და გარდაუვალი საფრთხე. ეს ღონისძიებები ძირითადად გულისხმობს სახელმწიფოს დავალდებულებას, რომ მან თავი შეიკავოს პირის გაძევებისგან იმ ქვეყანაში, სადაც ამ პირს შეიძლება დაემუქროს სიკვდილის, წამების ან სხვა არასათანადო მოპყრობის საფრთხე. ხშირ

2. *წესი 39/დროებითი ღონისძიებები*

შემთხვევაში ეს ეხება თავშესაფრის მაძიებლებს ან ექსტრადიციას დაქვემდებარებულ პირებს, რომლებსაც საბოლოოდ ეთქვათ უარი თავშესაფარზე და შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე აღარ გააჩნიათ გასაჩივრების სხვა საშუალება, რომელიც შეაჩერებდა მათ გამეგებას ან ექსტრადიციას (იხილეთ ზემოთ პარაგრაფი 30). მაგრამ სასამართლოს დროებით ღონისძიებები დაუკისრებია სხვა ტიპის იმიგრაციის საქმეებშიც, მათ შორის ბავშვების პატიმრობასთან დაკავშირებით. თუ მოპასუხე სახელმწიფო არ შეასრულებს 39-ე წესის მიხედვით სასამართლოს მიერ დაკისრებულ დროებით ღონისძიებებს, ეს ჩაითვლება კონვენციის 34-ე მუხლის დარღვევად (იხილეთ *მამატკულოვი და ასკაროვი თურქეთის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა], §§ 99-129; იხილეთ აგრეთვე *სავრიდდინ ჯურაევი რუსეთის წინააღმდეგ* და *მ.ა. საფრანგეთის წინააღმდეგ*).

V. სხვა ტიპის შემთხვევები

კონვენციის მე-4 მუხლი

- „1. არავინ შეიძლება იმყოფებოდეს მონობაში ან ყმობაში.
2. არავის შეიძლება დაეკისროს იძულებითი ან სავალდებულო სამუშაოს შესრულება.
3. ამ მუხლის მიზნებისთვის „იძულებით ან სავალდებულო შრომად“ არ ითვლება:
 - (a) ნებისმიერი სამუშაო, რომლის შესრულებაც ჩვეულებრივ სავალდებულო პატიმრობისას და დაკისრებულია კონვენციის მე-5 მუხლის ნორმების საფუძველზე ან ამგვარი პატიმრობიდან პირობით გათავისუფლების პერიოდში;
 - (b) სამხედრო ხასიათის ნებისმიერი სამსახური ან - იმ ქვეყნებში, სადაც აღიარებულია სამხედრო სამსახურზე უარის თქმა რწმენის საფუძველით - სავალდებულო სამხედრო სამსახურის ნაცვლად დაკისრებული სამსახური;
 - (c) ნებისმიერი სამსახური, რომელიც დაკისრებულია საგანგებო ვითარებაში ან უბედურების დროს, რომელიც ემუქრება საზოგადოების სიცოცხლეს ან კეთილდღეობას;
 - (d) ნებისმიერი სამუშაო ან სამსახური, რომელიც არის ჩვეულებრივი მოქალაქეობრივი ვალდებულებების ნაწილი.“

კონვენციის მე-8 მუხლი

- „1. ყველას აქვს უფლება, პატივი სცენ მის პირად და ოჯახურ ცხოვრებას, საცხოვრებელს და მიმოწერას.
2. დაუშვებელია ამ უფლების განხორციელებაში საჯარო ხელისუფლების ჩარევა, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც ასეთი ჩარევა ხორციელდება კანონის შესაბამისად და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, საზოგადოების უსაფრთხოების, ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესებისათვის, უწყსრიგობისა თუ დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, ჯანმრთელობის ან მორალის, ანდა სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად.“

კონვენციის მე-12 მუხლი

„საქორწინო ასაკის მქონე კაცს და ქალს აქვთ უფლება იქორწინონ და შექმნან ოჯახი, ამ უფლების განხორციელების მარეგულირებელი შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობით დადგენილი წესით.“

კონვენციის მე-14 მუხლი

„კონვენციით გათვალისწინებული უფლებებით და თავისუფლებებით სარგებლობა უნდა ხორციელდებოდეს დისკრიმინაციის გარეშე ნებისმიერი ნიშნით, როგორცაა სქესი, რასა, კანის ფერი, ენობრივი კუთვნილება, რელიგია, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულება, ეროვნული ან სოციალური წარმომავლობა, ეროვნული უმცირესობისადმი კუთვნილება, ქონებრივი მდგომარეობა, დაბადება ან სხვა მდგომარეობა.“

A. ეკონომიკური და სოციალური უფლებები

58. გარდა მიღების პირობებთან და გასაძევებელი პირებისთვის დახმარების გაწევასთან დაკავშირებული საქმეებისა (იხილეთ ზემოთ პარაგრაფები 23 და 55), რიგ საქმეებში მიგრანტების, თავშესაფრის მაძიებლების და ლტოლვილების ეკონომიკური და

სოციალურ უფლებები სასამართლოს განხილული აქვს ძირითადად მე-14 მუხლის ჭრილში იმ თვალსაზრისით, რომ თუ ხელშემკვრელი სახელმწიფო იღებს გადაწყვეტილებას სოციალური დახმარების გაწევის შესახებ, მაშინ მან ეს უნდა გააკეთოს მე-14 მუხლის დაცვით. კერძოდ, სასამართლომ განაცხადა, რომ სახელმწიფოს ლეგიტიმური მიზეზები აქვს საიმისოდ, რომ შეზღუდოს ყოველთვის არასაკმარისი რესურსების მქონე საჯარო სერვისების - როგორცაა სოციალური პროგრამები, სახელმწიფო შეღავათები და ჯანდაცვა - გაცემა მოკლევადიან და უკანონო იმიგრანტებზე, რომლებსაც, როგორც წესი, თავის მხრივ არაფერი წვლილი შეაქვთ ამ სერვისების დაფინანსებაში. სასამართლომ ასევე განაცხადა, რომ გარკვეულ შემთხვევებში სახელმწიფოს შეუძლია, ამ მიმართულებით, დასაბუთებულად იქონიოს განსხვავებული მიდგომა მის ტერიტორიაზე მცხოვრები უცხოელების სხვადასხვა კატეგორიებისადმი (*კონომარიოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ*, § 54).

59. აქედან გამომდინარე, სოციალური საცხოვრისის მინიჭების გადაწყვეტილების მიღებისას სახელმწიფოს შეუძლია განსხვავებულად მოეპყროს - მისი საიმიგრაციო სტატუსის გამო - იმ უცხოელის შვილს, რომელსაც უარი ეთქვა ლტოლვილის სტატუსზე, მაგრამ მიეცა განუსაზღვრელი ვადით დარჩენის ნებართვა (*ბაჰი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*). საქმეში *კონომარიოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ* სასამართლომ მიიჩნია, რომ საშუალო სკოლაში სწავლის საფასურის გადახდის მოთხოვნა, რომელიც დაკავშირებული იყო განმცხადებლების საიმიგრაციო სტატუსთან და მოქალაქეობასთან, არ იყო გამართლებული. საქმეში *ბიგაევა საბერძნეთის წინააღმდეგ* სასამართლომ განაცხადა, რომ უცხოელების არდაშვება იურიდიულ პროფესიაში თავისთავად დისკრიმინაციული არ იყო, მაგრამ ხელისუფლებამ დაარღვია განმცხადებლის უფლება პირადი ცხოვრების პატივისცემაზე არათანმიმდევრული მიდგომის გამო; კერძოდ, ხელისუფლებამ ნება დართო განმცხადებელს, ჩარიცხულიყო 18 თვიან საადვოკატო საქმიანობის წინარე კურსზე, მაგრამ ამ კურსის დამთავრების შემდეგ აღარ მისცა საადვოკატო გამოცდის ჩაბარების უფლება იმ საფუძვლით, რომ განმცხადებელი უცხოელი იყო. სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილი სხვა საქმეები ეხება ბავშვებისთვის განსაზღვრულ დახმარებას (*ნიეძვიევი გერმანიის წინააღმდეგ*; *ველერი უნგრეთის წინააღმდეგ*; *საიდუნი საბერძნეთის წინააღმდეგ*), უმუშევრობის გამო დახმარებას (*გაიგუსუზი ავსტრიის წინააღმდეგ*), შეზღუდული შესაძლებლობების გამო განსაზღვრულ დახმარებას (*კუა პუარეზი საფრანგეთის წინააღმდეგ*), მოქალაქის შენატანების საფუძველზე გასაზღვრულ დახმარებას, მათ შორის პენსიას (*ანდრეევა ლატვიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა]) და შენატანებზე დაფუძნებულ სოციალურ-ეკონომიკური სექტორის ჩართვას (*ლუჩაკი პოლონეთის წინააღმდეგ*).

60. სასამართლომ მე-12 დარღვევად მიიჩნია მოთხოვნა, რომ საიმიგრაციო კონტროლს დაქვემდებარებულ პირებს უნდა შეეტანათ განცხადება და მოეპოვებინათ სპეციალური ნებართვა, რათა ჰქონოდათ დიდ ბრიტანეთში დაქორწინების უფლება (*ოდონოპიუ სხვები დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*).

B. ადამიანით ვაჭრობა

61. რიგი საქმეებისა, რომლებიც სასამართლომ მე-4 მუხლის საფუძველზე განიხილა ადამიანით ვაჭრობის კონტექსტში, ეხებოდა უცხოელებს და კერძოდ მათ შინაყმობას (*სილიადინი საფრანგეთის წინააღმდეგ*; *ს.ნ. და ვ. საფრანგეთის წინააღმდეგ*; *ს.ნ. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ*), სქესობრივ ექსპლუატაციას (*რანცევი კვიპროსის და რუსეთის წინააღმდეგ*; *ლ.ე. საბერძნეთის წინააღმდეგ*; *ტ.ი. და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ**) და

მუშაობას სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოებზე (*ჩოვდური და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ*).

C. ზიანის თავიდან აცილების და ეფექტური გამოძიების ჩატარების ვალდებულება მიგრანტებთან დაკავშირებულ სხვა შემთხვევებში

62. მე-3 მუხლიდან გამომდინარე საპროცესო ვალდებულებასთან დაკავშირებით, რომელიც ეხებოდა მიგრანტზე რასისტული თავდასხმის გამოძიებას, იხილეთ *საკირი საბერძნეთის წინააღმდეგ*.

VI. სასამართლოში შესული განაცხადების საპროცესო ასპექტები

კონვენციის 37-ე მუხლი

„სასამართლოს შეუძლია წარმოების ნებისმიერ ეტაპზე ამორიცხოს განაცხადი მის წინაშე არსებული საქმეების სიიდან, თუ გარემოებები მიუთითებს შემდეგზე:

(a) განმცხადებელი არ აპირებს განაცხადზე მსვლელობის გაგრძელებას; ან

(b) საკითხი მოგვარდა; ან

(c) სასამართლოს მიერ დადგენილი ნებისმიერი სხვა მიზეზის გამო აღარ არის გამართლებული განაცხადის შესწავლის გაგრძელება.

მაგრამ სასამართლო განაახლებს განაცხადის შესწავლას, თუ ამას მოითხოვს კონვენციით და მისი ოქმებით განსაზღვრული ადამიანის უფლებების დაცვის საჭიროება.

2. სასამართლოს შეუძლია განაცხადი კვლავ დააბრუნოს მის წინაშე არსებული საქმეების სიაში, თუ ჩათვლის, რომ გარემოებები ამ ქმედებას მოითხოვს.“

A. ფსიქიური დარღვევების მქონე განცხადებლები

63. საქმე *თეირანი და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ* ეხებოდა, სხვა საკითხებთან ერთად, განმცხადებლების გამეგებას, რომლებიც იყვნენ ირანის მოქალაქეები და PMOI-ის (ირანის სახალხო მოჯახედების ორგანიზაცია) ყოფილი წევრები, რომლებსაც ლტოლვილის სტატუსი მინიჭებული ჰქონდათ UNHCR-ის მიერ. ერთ-ერთმა განმცხადებელმა სასამართლოს მისწერა, რომ მას სურდა თავისი განცხადების უკან გატანა, მაგრამ მისმა წარმომადგენელმა თავის მხრივ აცნობა სასამართლოს, რომ სურდა მსვლელობის გაგრძელება განაცხადზე, ვინაიდან მისი დაცვის ქვეშ მყოფი იყო ფსიქიურად დაავადებული და ესაჭიროებოდა მკურნალობა. მოპასუხე მთავრობამ განაცხადა, რომ განმცხადებელი ფსიქიურად დაავადებული არ იყო, მაგრამ საბოლოო დიაგნოზის დადგენა ვერ მოხერხდა, რადგან განმცხადებელმა არ ითანამშრომლა ხელისუფლებასთან. სასამართლომ აღნიშნა, რომ განმცხადებლის ერთ-ერთი პრეტენზია ეხებოდა მისი სიკვდილის ან არასათანადო მოპყრობის საფრთხეს. ამიტომ სასამართლომ ჩათვალა, რომ მის მიერ ამ განაცხადის საქმეთა სიიდან ამოღება განმცხადებელს მოუხსნიდა

სასამართლოში წარმოების განმავლობაში მისთვის მინიჭებულ დაცვას ისეთ მნიშვნელოვან საქმეში, რომელიც ეხებოდა ადამიანის სიცოცხლის უფლებას და ფიზიკურ კეთილდღეობას, რომ არსებობდა ექვები განმცხადებლის ფსიქიურ მდგომარეობასთან დაკავშირებით, ხოლო სამედიცინო დასკვნებში იყო წინააღმდეგობები. ამის საფუძველზე სასამართლომ დაასკვნა, რომ კონვენციითა და მისი ოქმებით განსაზღვრული ადამიანის უფლებათა პატივისცემა მოითხოვდა განაცხადის შესწავლის გაგრძელებას (§§ 56-57).

B. ექვსთვიანი პერიოდის ათვლის მომენტი მე-2 და მე-3 მუხლთან დაკავშირებულ გაძევების საქმეებზე

64. ექვსთვიანი ხანდაზმულობის ვადა, რომელსაც კონვენციის 35-ე მუხლის 1-ლი პუნქტი ითვალისწინებს, როგორც წესი, აითვლება შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე გამოცემული საბოლოო გადაწყვეტილების (რომელიც ითვლება ეფექტურ სამართლებრივი დაცვის საშუალებად) თარიღიდან. მაგრამ გამძევებელი სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა კონვენციის მე-2 ან მე-3 მუხლის საფუძველზე, როგორც წესი, დგება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ის იღებს ზომებს თავისი ტერიტორიიდან პირის გასაყვანად. მე-2 ან მე-3 მუხლის მიხედვით სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის დადგომის თარიღი შეესაბამება იმ თარიღს, როდესაც იწყება ექვსთვიანი ვადის დენა განმცხადებლისთვის. შესაბამისად, თუ გაძევების გადაწყვეტილება აღსრულებული არ არის და პირი რჩება იმ სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, რომელსაც სურს მისი გაძევება, მაშინ ექვსთვიანი ვადის დენა დაწყებული არ არის (იხილეთ *მ.ი.კ. და სხვები შვედეთის წინააღმდეგ*, §§ 38-41). იგივე ითქმის გამძევებელი სახელმწიფოს პასუხისმგებლობაზე, როდესაც მიმღებ სახელმწიფოში პირს ემუქრება აშკარა უარი მე-5 და მე-6 მუხლით განსაზღვრულ მის უფლებებზე (იხილეთ ზემოთ პარაგრაფი 41).

C. გაძევების გარდაუვალი საფრთხის არარსებობა

65. გაძევების საქმეებში, როდესაც განმცხადებელს აღარ ემუქრება გაძევების საფრთხე არც ამ კონკრეტულ მომენტში და არც სამომავლოდ მნიშვნელოვანი დროის განმავლობაში და ამასთანავე აქვს შესაძლებლობა, გაძევების შესახებ ნებისმიერი ახალი გადაწყვეტილება გაასაჩივროს სახელმწიფოს ორგანოებში, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში - ევროპულ სასამართლოშიც, მაშინ ევროპული სასამართლო, როგორც წესი, საჭიროდ აღარ მიიჩნევს განაცხადის შესწავლას კონვენციის 37(1)(c) მუხლის გაგებით და ამორიცხავს ამ განაცხადს მის წინაშე არსებული საქმეების სიიდან, თუ არ არსებობს რაიმე განსაკუთრებული გარემოებები, რომლებიც მოითხოვს განაცხადის განხილვის გაგრძელებას კონვენციითა და მისი ოქმებით განსაზღვრული უფლებების პატივისცემის უზრუნველსაყოფად (იხილეთ *ხანი გერმანიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატა]). მაშინაც კი, თუ სასამართლო ამორიცხავს განაცხადს განსახილველი საქმეების სიიდან, მას შეუძლია ნებისმიერ დროს აღადგინოს ეს განაცხადი სიაში, თუ ჩათვლის, რომ გარემოებები ამ ქმედებას მოითხოვს, კონვენციის 37-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად.

D. განმცხადებლის სახელით განაცხადის შეტანის უფლებამოსილება

66. საქმეში *გ.ჯ. ესპანეთის წინააღმდეგ* (განჩინება) სასამართლომ განაცხადა, რომ არასამთავრობო ორგანიზაციას არ ჰქონდა განაცხადის შეტანის უფლება განმცხადებლის

სახელით, რომელიც იყო თავშესაფრის მაძიებელი და იქნა გაძევებული ქვეყნიდან, რადგან ამ ორგანიზაციას არ ჰქონდა წარმოდგენილი წერილობითი უფლებამოსილება მის წარმომადგენლობაზე, რაც ეწინააღმდეგებოდა „სასამართლოს წესების“ 36-ე წესის 1-ლ პუნქტს. საქმე *ნ. და მ. რუსეთის წინააღმდეგ* (განჩინება) ეხებოდა ორი განმცხადებლის სავარაუდო გაუჩინარებას, რომლებიც იყვნენ უზბეკეთის მოქალაქეები და რომელთა ექსტრადიციას ითხოვდა უზბეკეთის ხელისუფლება. „სასამართლოს წესების“ 39-ე მუხლის საფუძველზე სასამართლომ მოპასუხე მთავრობას დააკისრა, არ გაეგზავნა განმცხადებლები არც უზბეკეთში და არც რომელიმე სხვა ქვეყანაში, სანამ სასამართლოში მიმდინარეობდა საკითხის განხილვა. მოგვიანებით სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებლების სახელით სასამართლოში განაცხადის შემტან ადვოკატს არ ჰქონდა საამისო უფლებამოსილება; კერძოდ, ადვოკატმა ვერ წარმოადგინა კონკრეტული დოკუმენტი, რომელიც მას აძლევდა განმცხადებლების წარმომადგენლობის უფლებამოსილებას და ამასთან სახეზე არ იყო საგამონაკლისო გარემოებები, რომელიც გაამართლებდა ადვოკატის მიერ განმცხადებლების სახელით და მათ ნაცვლად მოქმედებას. განმცხადებლებს არ ემუქრებოდათ მათი უფლებების ეფექტური დაცვის შესაძლებლობის დაკარგვა, რადგან მათ ჰყავდათ ოჯახის წევრები უზბეკეთში, რომლებთანაც რეგულარულად იყვნენ კავშირზე და რომლებიც თავისი მხრივ ეკონტაქტებოდნენ ადვოკატს განმცხადებლების სავარაუდო გატაცების შემდეგ. განმცხადებლების ოჯახის წევრებს შეეძლოთ, სურვილის შემთხვევაში, საკუთარი სახელით მიემართათ სასამართლოსთვის და არც რაიმე ინფორმაცია არსებობდა, რომ რაიმე მათ ხელს უშლიდა ამის გაკეთებაში.

გამოყენებული სასამართლო საქმეების ჩამონათვალი

ამ გზამკვლევაში გამოყენებული პრეცედენტული სამართალი მოიცავს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებებს და განჩინებებს და ყოფილი ადამიანის უფლებათა ევროპული კომისიის (შემდგომში „ევროპული კომისია“) განჩინებებსა და მოხსენებებს.

თუ სხვაგვარად არ არის მითითებული, ყველა მითითება ეხება ევროპული სასამართლოს პალატის მიერ საქმის არსებით მხარეზე გამოტანილ შემაჯამებელ გადაწყვეტილებას. აღნიშვნა „(განჩინება)“ ნიშნავს მითითებას სასამართლოს მიერ საქმეზე მიღებულ არაარსებით განჩინებას, ხოლო აღნიშვნა „[დიდი პალატა]“ ნიშნავს, რომ საქმე განიხილა დიდმა პალატამ.

პალატის გადაწყვეტილებები, რომლებიც არ არის საბოლოო კონვენციის 44-ე მუხლის გაგებით, ქვემოთ მოცემულ ჩამონათვალში აღნიშნულია ვარსკვლავით. კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „პალატის გადაწყვეტილება ხდება საბოლოო (a) თუ მხარეები განაცხადებენ, რომ ისინი არ მოითხოვენ საქმის გადაცემას დიდი პალატისთვის; ან (b) გადაწყვეტილების გამოტანის თარიღიდან სამი თვის შემდეგ, თუ მოთხოვნილი არ არის საქმის გადაცემა დიდი პალატისთვის; ან (c) დიდი პალატის კოლეგია არ დააკმაყოფილებს საქმის გადაცემის მოთხოვნას 43-ე მუხლის მიხედვით.“ იმ შემთხვევაში, თუ საქმის გადაცემის მოთხოვნას დიდი პალატის კოლეგია დააკმაყოფილებს, მაშინ პალატის გადაწყვეტილება არ იქცევა საბოლოოდ და შესაბამისად მას იურიდიული ძალა არ აქვს; ნაცვლად ამისა, საბოლოო ხდება საქმეზე დიდი პალატის მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილება.

ამ გზამკვლევის ელექტრონულ ვერსიაში გამოყენებული სასამართლო საქმეების ჰიპერბმულებზე დაჭერით გადადიხართ HUDOC მონაცემთა ბაზაში (<http://hudoc.echr.coe.int>), რომელიც გაძლევთ დაშვებას სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე (დიდი პალატის, პალატების და კომიტეტების გადაწყვეტილებები და განჩინებები, საკონსულტაციო დასკვნები და „პრეცედენტული სამართლის საინფორმაციო ბარათებში“ შეტანილი სამართლებრივი რეზიუმეები), ყოფილი ევროპული კომისიის პრეცედენტულ სამართალზე (განჩინებები და მოხსენებები) და მინისტრთა კომიტეტის რეზოლუციებზე.

სასამართლოს გადაწყვეტილებები და განჩინებები გამოდის ინგლისურ და/ან ფრანგულ ენებზე, რომლებიც სასამართლოს ოფიციალური ენებია. HUDOC-ში შეტანილია აგრეთვე მრავალი მნიშვნელოვანი საქმის თარგმანი 30-ზე მეტ არაოფიციალურ ენაზე და ბმულები მესამე პირების მიერ შექმნილ სასამართლო პრეცედენტების ასამდე ონლაინ კრებულებზე. ამ გზამკვლევაში გამოყენებული საქმეების სხვადასხვა ენებზე ხელმისაწვდომი ვერსიები შეგიძლიათ მოიპოვოთ HUDOC-ის მონაცემთა ბაზაში „ენობრივი ვერსიების“ ღილაკზე დაჭერით. ეს ღილაკი გამოჩნდება, როდესაც თქვენ გადახვალთ საქმის ჰიპერბმულზე.

—A—

ა. და სხვები დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 3455/05, ECHR 2009წ.

ა. შვეიცარიის წინააღმდეგ, № 60342/16, 19 დეკემბერი 2017წ.

ა.ა. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, № 8000/08, 20 სექტემბერი 2011წ.

ა.ა. და სხვები შვედეთის წინააღმდეგ, № 14499/09, 28 ივნისი 2012წ.

- ა.ბ. და სხვები საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 11593/12, 12 ივლისი 2016წ.
- ა.ე.ა. საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 39034/12, 15 მარტი 2018წ.
- ა.ფ. საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 80086/13, 15 იანვარი 2015წ.
- ა.ლ. (ქს.ვ.) რუსეთის წინააღმდეგ, № 44095/14, 29 ოქტომბერი 2015წ.
- ა.მ. საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 56324/13, 12 ივლისი 2016წ.
- ა.მ. საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 12148/18, 29 აპრილი 2019წ.
- ა.მ. ნიდერლანდების წინააღმდეგ, № 29094/09, 5 ივლისი 2016წ.
- ა.ს. საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 46240/15, 19 აპრილი 2018წ.
- აბდი მაჰმუდი მალტას წინააღმდეგ, № 56796/13, 3 მაისი 2016წ.
- აბდოლხანი და კარიმნია თურქეთის წინააღმდეგ, № 30471/08, 22 სექტემბერი 2009წ.
- აბდულხანოვი რუსეთის წინააღმდეგ, № 14743/11, 2 ოქტომბერი 2012წ.
- აბდულლაჰი ელმი და ავეის აბუბაჰარი მალას წინააღმდეგ, nos. 25794/13 და 28151/13, 22 ნოემბერი 2016წ.
- აბოია ბოა ჟანი მალტას წინააღმდეგ, № 62676/16, 2 აპრილი 2019წ.
- აბუჰამიდი უკრაინის წინააღმდეგ, № 31183/13, 12 იანვარი 2017წ.
- ადენ აჰმადი მალტას წინააღმდეგ, № 55352/12, 23 ივლისი 2013წ.
- ალ ჰუსინი ბოსნიის და ჰერცეგოვინის წინააღმდეგ (№ 2), № 10112/16, 25 ივნისი 2019წ.
- ალ ნაშირი პოლონეთის წინააღმდეგ, № 28761/11, 24 ივლისი 2014წ.
- ალ სადუნი და მუფზი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, № 61498/08, ECHR 2010წ.
- ალ ზავათია შვედეთის წინააღმდეგ (განჩინება), № 50068/08, 22 ივნისი 2010წ.
- ალი და სხვები შვეიცარიის და იტალიის წინააღმდეგ (განჩინება), № 30474/14, 4 ოქტომბერი 2016წ.
- ალლანაზაროვა რუსეთის წინააღმდეგ, № 46721/15, 14 თებერვალი 2017წ.
- ალფეევა და ჯალალონია რუსეთის წინააღმდეგ, nos. 7549/09 and 33330/11, 12 ივნისი 2018წ.
- ამური საფრანგეთის წინააღმდეგ, 25 ივნისი 1996, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-III
- ანდრეევა ლატვიის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 55707/00, ECHR 2009წ.
- ასვატი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, № 17299/12, 16 აპრილი 2013წ.
- აუადი ბულგარეთის წინააღმდეგ, № 46390/10, 11 ოქტომბერი 2011წ.
- აზიმოვი რუსეთის წინააღმდეგ, № 67474/11, 18 აპრილი 2013წ.

—B—

- ბ.ა.ჩ. საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 11981/15, 13 ოქტომბერი 2016წ.
- ბაბაჯანოვი თურქეთის წინააღმდეგ, № 49867/08, 10 მაისი 2016წ.
- ბაზარ აჰმადი და სხვები დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, nos. 24027/07 and 4 others, 10 აპრილი 2012წ.
- ბაჰი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, № 56328/07, ECHR 2011წ.
- ბენშერეფი შვედეთის წინააღმდეგ (განჩინება), № 9602/15, 5 დეკემბერი 2017წ.
- ბიოო დანიის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 38590/10, 24 მაისი 2016წ.
- ბიგაევა საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 26713/05, 28 მაისი 2009წ.
- ბისტიევა და სხვები პოლონეთის წინააღმდეგ, № 75157/14, 10 აპრილი 2018წ.
- ბუტი ნორვეგიის წინააღმდეგ, № 47017/09, 4 დეკემბერი 2012წ.

—C—

ჩ.გ. და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ, № 1365/07, 24 აპრილი 2008
ჩ.ნ. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, № 4239/08, 13 ნოემბერი 2012წ.
ჩ.ნ. და ვ. საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 67724/09, 11 ოქტომბერი 2012წ.
ჩეესაი ავსტრიის წინააღმდეგ, № 72126/14, 16 ნოემბერი 2017წ.
ჩაჰალი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], 15 ნოემბერი 1996, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-V
ჩეჰმენი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 27238/95, ECHR 2001-I
ჩოვდური და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 21884/15, 30 მარტი 2017წ.
ჩონკა ბელგიის წინააღმდეგ, № 51564/99, ECHR 2002-I

—D—

დ. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, 2 მაისი 1997, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-III
დალვა საფრანგეთის წინააღმდეგ (განჩინება), № 964/07, 2 თებერვალი 2010წ.
დბუზა თურქეთის წინააღმდეგ, № 15916/09, 13 ივლისი 2010წ.
დე სუზა რიბეირო საფრანგეთის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 22689/07, ECHR 2012წ.
დე ტომმასო იტალიის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 43395/09, 23 თებერვალი 2017წ.

—E—

ეჯიმსონი გერმანიის წინააღმდეგ, № 58681/12, 1 მარტი 2018წ.
ელ ლატეტი შვეიცარიის წინააღმდეგ, № 56971/10, 8 ნოემბერი 2016წ.

—F—

ფ.გ. შვედეთის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 43611/11, 23 მარტი 2016წ.

—G—

გ.ჯ. ესპანეთის წინააღმდეგ (განჩინება), № 59172/12, 21 ივნისი 2016წ.
გ.რ. ნიდერლანდების წინააღმდეგ, № 22251/07, 10 იანვარი 2012წ.
გაიგუსუზი ავსტრიის წინააღმდეგ, 16 სექტემბერი 1996, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV
გასპარი რუსეთის წინააღმდეგ, № 23038/15, 12 ივნისი 2018წ.
გებრემედჰინი [გაბერამადჰინი] საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 25389/05, ECHR 2007-II
გენოვესე მალტას წინააღმდეგ, № 53124/09, 11 ოქტომბერი 2011წ.
Georgia რუსეთის წინააღმდეგ (I) [დიდი პალატა], № 13255/07, ECHR 2014წ. (extracts)

—H—

ჰა.ა. საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 58387/11, 21 აპრილი 2016წ.

ჰარკინსი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ (განჩინება) [დიდი პალატა], № 71537/14, 15 ივნისი 2017წ.

ჰასანაბასიჩი შვეიცარიის წინააღმდეგ, № 52166/09, 11 ივნისი 2013წ.

ჰირსი ჯამაა და სხვები იტალიის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 27765/09, ECHR 2012წ.

ჰოდუ და აბდი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, № 22341/09, 6 ნოემბერი 2012წ.

ჰოტი ხორვატიის წინააღმდეგ, № 63311/14, 26 აპრილი 2018წ.

ჰუნდე ნიდერლანდების წინააღმდეგ (განჩინება), № 17931/16, 5 ივლისი 2016წ.

ჰუჩინსონი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 57592/08, 17 იანვარი 2017წ.

— I —

ი.ა.ა. და სხვები დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ (განჩინება), № 25960/13, 8 მარტი 2016წ.

ი.კ. შვეიცარიის წინააღმდეგ (განჩინება), № 21417/17, 19 დეკემბერი 2017წ.

ი.მ. საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 9152/09, 2 თებერვალი 2012წ.

ი.მ. შვეიცარიის წინააღმდეგ, № 23887/16, 9 აპრილი 2019წ.

— J —

ჯ.ჰ. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, № 48839/09, 20 დეკემბერი 2011წ.

ჯ.კ. და სხვები შვედეთის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 59166/12, 23 აგვისტო 2016წ.

ჯ.ნ. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, № 37289/12, 19 მაისი 2016წ.

ჯ.რ. და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 22696/16, 25 იანვარი 2018წ.

ჟონესი ნიდერლანდების წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 12738/10, 3 ოქტომბერი 2014წ.

ლევაკოვიჩი დანიის წინააღმდეგ, № 7841/14, 23 ოქტომბერი 2018წ.

— K —

კ2 დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ (განჩინება), № 42387/13, 7 თებერვალი 2017წ.

კ.გ. ბელგიის წინააღმდეგ, № 52548/15, 6 ნოემბერი 2018წ.

ხანი საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 12267/16, 28 თებერვალი 2019წ.

ხანი გერმანიის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 38030/12, 21 სექტემბერი 2016წ.

კაია გერმანიის წინააღმდეგ, № 31753/02, 28 ივნისი 2007

კეზე და სხვები უკრაინის წინააღმდეგ, № 12552/12, 12 იანვარი 2017წ.

ხლაიფია და სხვები იტალიის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 16483/12, 15 დეკემბერი 2016წ.

ხუდიაკოვა რუსეთის წინააღმდეგ, № 13476/04, 8 იანვარი 2009წ.

კიმი რუსეთის წინააღმდეგ, № 44260/13, 17 ივლისი 2014წ.

კიუტინი რუსეთის წინააღმდეგ, № 2700/10, ECHR 2011წ.

კოლა პუარეზი საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 40892/98, ECHR 2003-X

— L —

ლ.ე. საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 71545/12, 21 იანვარი 2016წ.

ლ.მ. და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, nos. 40081/14 and 2 others, 15 ოქტომბერი 2015წ.

ლ.ო. საფრანგეთის წინააღმდეგ (განჩინება), № 4455/14, 26 მაისი 2015წ.
ლიატიფი მაკედონიის ყოფილი იუგოსლავიური რესპუბლიკის წინააღმდეგ, № 19017/16,
17 მაისი 2018წ.

ლონგა იანკუუ ლატვიის წინააღმდეგ, № 57229/09, 15 ნოემბერი 2011წ.

ლულუდ მასუდი მალტას წინააღმდეგ, № 24340/08, 27 ივლისი 2010წ.

ლუჩაკი პოლონეთის წინააღმდეგ, № 77782/01, 27 ნოემბერი 2007

—M—

მ და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ, № 41416/08, 26 ივლისი 2011წ.

მ.ა. საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 9373/15, 1 თებერვალი 2018წ.

მ.ა. შვეიცარიის წინააღმდეგ, № 52589/13, 18 ნოემბერი 2014წ.

მ.ა. და სხვები ლიტვის წინააღმდეგ, № 59793/17, 11 დეკემბერი 2018წ.

მ.დ. და მ.ა. ბელგიის წინააღმდეგ, № 58689/12, 19 იანვარი 2016წ.

მ.გ. ბულგარეთის წინააღმდეგ, № 59297/12, 25 მარტი 2014წ.

მ.მ. ბულგარეთის წინააღმდეგ, № 75832/13, 8 ივნისი 2017წ.

მ.მ.რ. ნიდერლანდების წინააღმდეგ (განჩინება), № 64047/10, 24 მაისი 2016წ.

მ.ო. შვეიცარიის წინააღმდეგ, № 41282/16, 20 ივნისი 2017წ.

მ.ს.ს. ბელგიის და საბერძნეთის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 30696/09, ECHR 2011წ.

მ.ი.პ. და სხვები შვედეთის წინააღმდეგ, № 50859/10, 27 ივნისი 2013წ.

მაჟლია საფრანგეთის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 39652/98, ECHR 2000-X

მაჰდიდი და ჰადდარი ავსტრიის წინააღმდეგ (განჩინება), № 74762/01, ECHR 2005-XIII
(extracts)

მაჰმუნდი და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 14902/10, 31 ივლისი 2012წ.

მამატკულოვი და ასკაროვი თურქეთის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], nos. 46827/99 and
46951/99, ECHR 2005-I

მამაჟონოვი რუსეთის წინააღმდეგ, № 17239/13, 23 ოქტომბერი 2014წ.

მაზლუმი საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 48883/07, 24 აპრილი 2012წ.

მასლოვი ავსტრიის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 1638/03, ECHR 2008

მიკოლენკო ესტონეთის წინააღმდეგ, № 10664/05, 8 ოქტომბერი 2009წ.

მუბილანზილა მაიეკა და კანიკი მიტუნგა ბელგიის წინააღმდეგ, № 13178/03, ECHR
2006-XI

მუგენზი საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 52701/09, 10 ივლისი 2014წ.

მიურეი ნიდერლანდების წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 10511/10, 26 აპრილი 2016წ.

—N—

ნ. და მ. რუსეთის წინააღმდეგ (განჩინება), nos. 39496/14 and 39727/14, 26 აპრილი 2016წ.

ნ. ფინეთის წინააღმდეგ, № 38885/02, 26 ივლისი 2005წ.

ნ. შვედეთის წინააღმდეგ, № 23505/09, 20 ივლისი 2010წ.

ნ. დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 26565/05, ECHR 2008

ნ.ტ.პ. და სხვები საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 68862/13, 24 მაისი 2018წ.

ნადა შვეიცარიის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 10593/08, ECHR 2012წ.

ნაბილი და სხვები v. Hungary, № 62116/12, 22 სექტემბერი 2015წ.

ნდიდი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, № 41215/14, 14 სექტემბერი 2017წ.

ნიძვიეკვი გერმანიის წინააღმდეგ, № 58453/00, 25 ოქტომბერი 2005წ.

ნოლანი და კ. რუსეთის წინააღმდეგ, № 2512/04, 12 თებერვალი 2009წ.
ნოვრუკი და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, nos. 31039/11 and 4 others, 15 მარტი 2016წ.
ნოვაკი უკრაინის წინააღმდეგ, № 60846/10, 31 მარტი 2011წ.

—O—

ო.მ. უნგრეთის წინააღმდეგ, № 9912/15, 5 ივლისი 2016წ.
ო'დონოჰიუ და სხვები დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, № 34848/07, ECHR 2010წ. (extracts)
ოჯეი ნიდერლანდების წინააღმდეგ (განჩინება), № 64724/10, 14 მარტი 2017წ.
ომენიეკე გერმანიის წინააღმდეგ (განჩინება), № 44294/04, 20 ნოემბერი 2007
ონიეიეკვე ავსტრიის წინააღმდეგ (განჩინება), № 2020წ.3/11, 9 ოქტომბერი 2012წ.
ოზმან (აბუ ყატადა) დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, № 8139/09, ECHR 2012წ. (extracts)

—P—

პანჯეჰეილალაჰი დანიის წინააღმდეგ (განჩინება), № 11230/07, 13 ოქტომბერი 2009წ.
პაპოშვილი ბელგიის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 41738/10, 13 დეკემბერი 2016წ.
პიერმონი საფრანგეთის წინააღმდეგ, 27 აპრილი 1995, სერია A № 314
პონომარიოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ, № 5335/05, ECHR 2011წ.
პოპოვი საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 39472/07 და № 39474/07, 19 იანვარი 2012წ.

—R—

რ.ბ.ა.ბ. ნიდერლანდების წინააღმდეგ, № 7211/06, 7 ივნისი 2016წ.
რ.დ. საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 34648/14, 16 ივნისი 2016წ.
რ.კ. შვედეთის წინააღმდეგ, № 4601/14, 10 სექტემბერი 2015წ.
რ.უ. საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 2237/08, 7 ივნისი 2011წ.
რაჰიმი საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 8687/08, 5 აპრილი 2011წ.
რამდანი მალტას წინააღმდეგ, № 76136/12, 21 ივნისი 2016წ.
რანცევი კვიპროსის და რუსეთის წინააღმდეგ, № 25965/04, ECHR 2010წ. (extracts)
რიადი და იდიაბი ბელგიის წინააღმდეგ, № 29787/03 და № 29810/03, 24 იანვარი 2008წ.
როდრიგეს და-სილვა და ჰოლოკამერი ნიდერლანდების წინააღმდეგ, № 50435/99, ECHR 2006-I

—S—

ს.ფ. და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ, № 8138/16, 7 დეკემბერი 2017წ.
ს.ზ. საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 66702/13, 21 ივნისი 2018წ.
საადი იტალიის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 37201/06, ECHR 2008
საადი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 13229/03, ECHR 2008
საიდუნი საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 40083/07, 28 ოქტომბერი 2010წ.
საკირი საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 48475/09, 24 მარტი 2016წ.
სალაკ შიიხი ნიდერლანდების წინააღმდეგ, № 1948/04, 11 იანვარი 2007წ.
სავრიდინ ჯურაევი რუსეთის წინააღმდეგ, № 71386/10, ECHR 2013წ. (extracts)
შემბრი მალტას წინააღმდეგ (განჩინება), № 66297/13, 19 სექტემბერი 2017წ.

სერგეი სმირონოვი რუსეთის წინააღმდეგ (განჩინება), № 14085/04, 6 ივლისი 2006
ს.დ. საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 53541/07, 11 ივნისი 2009წ.
*ს.კ.დ. და სხვები საბერძნეთის, ავსტრიის, ხორვატიის, უნგრეთის, ჩრდილოეთ
მაკედონიის, სერბეთის და სლოვენის წინააღმდეგ*, № 14165/16, 13 ივნისი 2019წ.
შამავეი და სხვები საქართველოს და რუსეთის წინააღმდეგ, № 36378/02, ECHR 2005-III
შარიფი და სხვები იტალიის და საბერძნეთის წინააღმდეგ, № 16643/09, 21 ოქტომბერი
2014წ.
შიომვილი და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, № 19356/07, 20 დეკემბერი 2016წ.
სილიადინი საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 73316/01, ECHR 2005-VII
სინხი ჩეხეთის წინააღმდეგ, № 60538/00, 25 იანვარი 2005წ.
სინხი და სხვები ბელგიის წინააღმდეგ, № 33210/11, 2 ოქტომბერი 2012წ.
სლივენკო და სხვები v. Latvia (განჩინება) [დიდი პალატა], № 48321/99, ECHR 2002-II
(extracts)
სოერინგი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, 7 ივლისი 1989, სერია A № 161
სოუ ბელგიის წინააღმდეგ, № 27081/13, 19 იანვარი 2016წ.
სტამოსი ბულგარეთის წინააღმდეგ, № 29713/05, ECHR 2012წ.
სუფი და ელმი დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ, № 8319/07 და № 11449/07, 28 ივნისი
2011წ.
სულთან საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 45223/05, ECHR 2007-IV (extracts)
სუსო მუსა მალტას წინააღმდეგ, № 42337/12, 23 ივლისი 2013წ.

—T—

*ტ.ი. და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ**, 40311/10, 18 ივლისი 2019წ.
ტადეური და მაკოლი იტალიის წინააღმდეგ, № 51362/09, 30 ივნისი 2016წ.
ტანდა-მუზინგა საფრანგეთის წინააღმდეგ, № 2260/10, 10 ივლისი 2014წ.
ტარახელი შვეიცარიის წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 29217/12, ECHR 2014წ. (extracts)
თეირანი და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ, nos. 32940/08 and 2 others, 13 აპრილი 2010წ.
ზიმოზავესი ბელგიის წინააღმდეგ, № 39061/11, 4 აპრილი 2017წ.
თუო კვიპროსის წინააღმდეგ, № 3869/07, 4 აპრილი 2017წ.
ტრაბელსი ბელგიის წინააღმდეგ, № 140/10, ECHR 2014წ. (extracts)

—U—

იუნერი ნიდერლანდების წინააღმდეგ [დიდი პალატა], № 46410/99, ECHR 2006-XII

—V—

ვ.გ. საფრანგეთის წინააღმდეგ (განჩინება), № 7196/10, 29 ნოემბერი 2011წ.

—W—

ველლერი უნგრეთის წინააღმდეგ, № 44399/05, 31 მარტი 2009წ.

—X—

იესი შვედეთის წინააღმდეგ, № 36417/16, 9 იანვარი 2018წ.

იესი შვეიცარიის წინააღმდეგ, № 16744/14, 26 იანვარი 2017წ.

—Y—

იოჰ-ეკალე მვანიე ბელგიის წინააღმდეგ, № 10486/10, 20 დეკემბერი 2011წ.